

ARCHEOLOGIENOTA

OUDSBERGEN – WEG NAAR ZWARTBERG

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

DECEMBER 2020

Titel
Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Oudsbergen – Weg naar Zwartberg

Auteur(s)
Jan Claesen, Ben Van Genechten,
Evelien Audenaert & Kevin Bouckaert

Projectnummer
2020H90

Plaats en datum
Kortenaken, december 2020

Reeks en nummer
ARCHEBO rapport 2020H90
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksoopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>10</i>
3	Bureauonderzoek	15
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>15</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>22</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>29</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>37</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	38
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>38</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>38</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>39</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>40</i>
5	Bibliografie	41
6	Figurenlijst.....	43
7	Plannenlijst.....	44

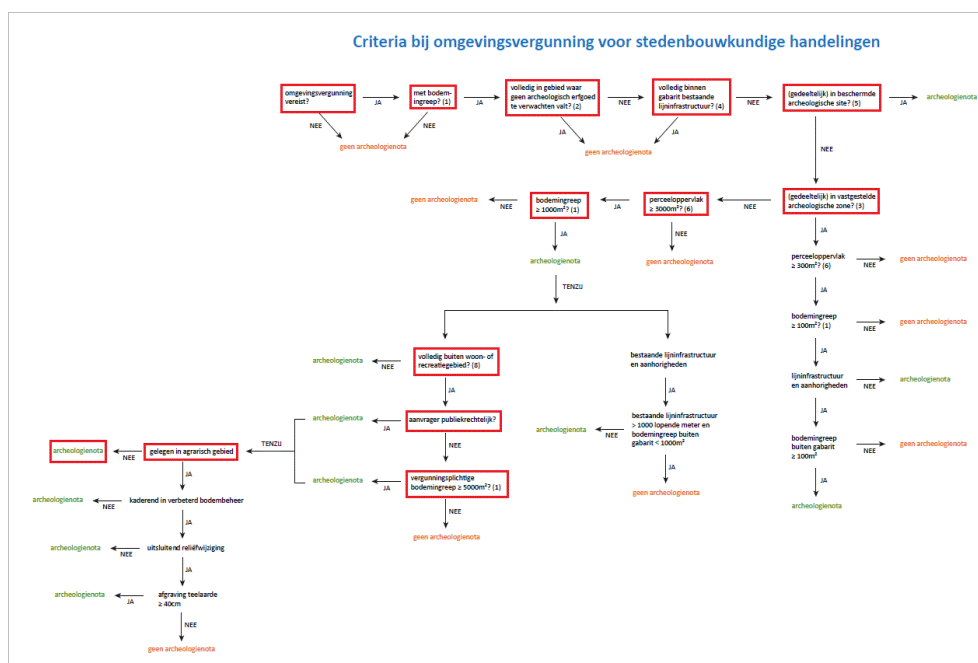
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

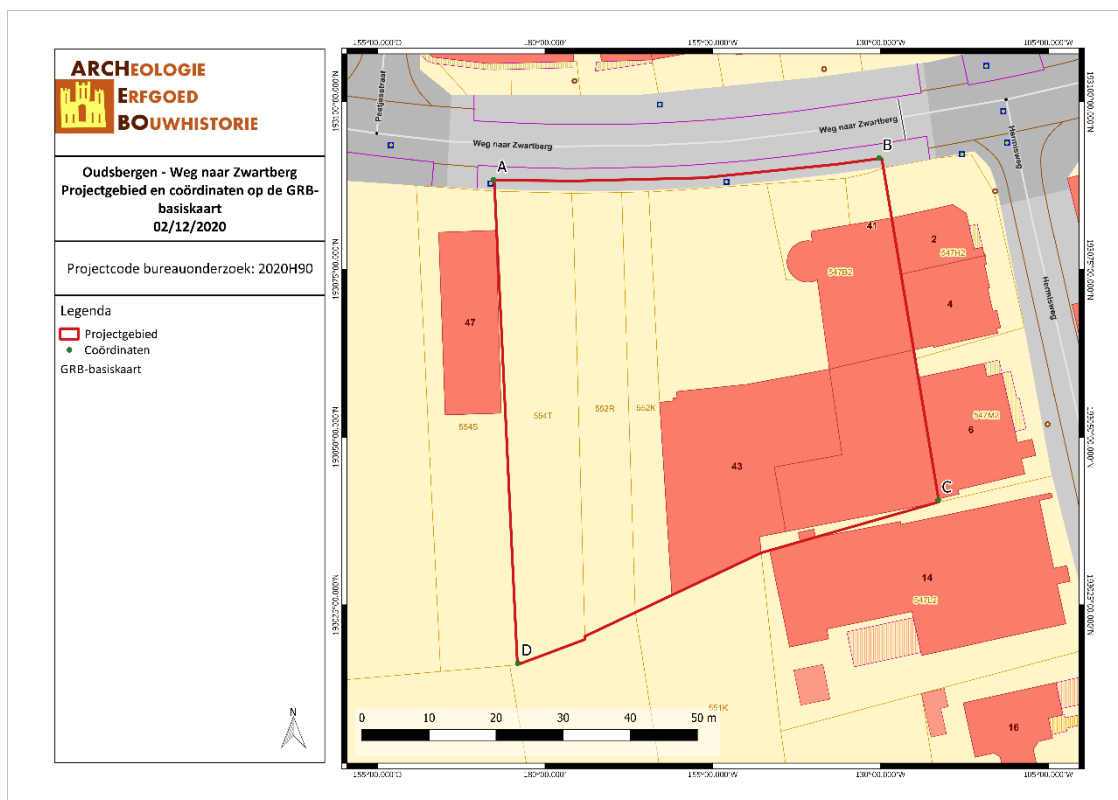
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de weg naar Zwartberg te Opglabbeek, Oudsbergen (prov. Limburg). Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige detailhandelszaak en horecazaak slopen en vervangen door een nieuwe detailhandelszaak met bijhorende parking en appartementen. Het projectgebied is ca. 3.679 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in december 2020 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde

werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

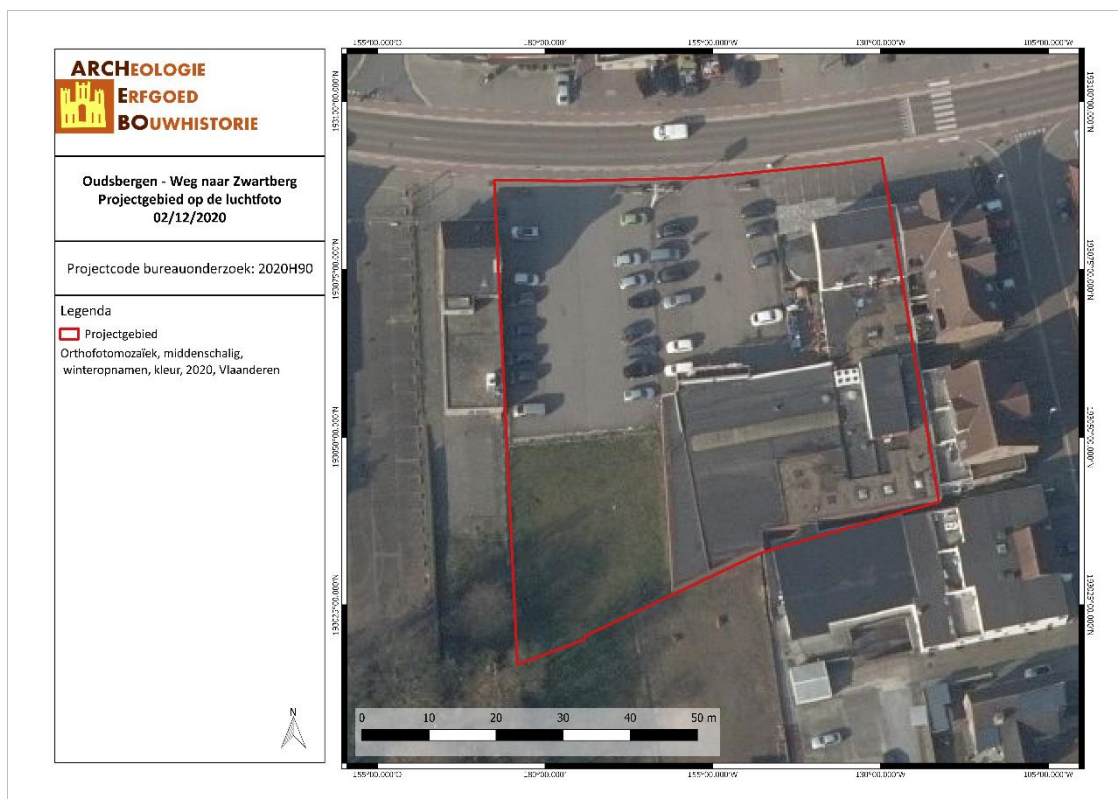
Administratieve fiche	
Naam site:	Oudsbergen – Weg naar Zwartberg
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Limburg, Oudsbergen (Opglabbeek), Weg naar Zwartberg 41-43
Kadaster:	Oudsbergen, afdeling 2 (Opglabbeek), sectie B, perceelnummers 547C2, 547B2, 547D2, 552K, 552R en 554T
Coördinaten:	A X 234892.329
	Y 193088.351
	B X 234949.780
	Y 193091.592
	C X 234958.605
	Y 193040.625
	D X 234895.931
	Y 193016.312
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenaak
Projectcode bureauonderzoek:	2020H90
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Bij de opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 3.679 m ²
Uitvoeringsperiode:	December 2020
Reden van de ingreep	Bouwen van nieuwe detailhandelszaak met parking en appartementen
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, steentijd, middeleeuwen...

De onderstaande GRB-kadasterkaart en Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

OUWE/20/12/02/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020)

OUWE/20/12/02/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en te beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek. Een groot deel van de huidige bebouwing binnen het plangebied dient in eerste instantie gesloopt te worden tot op het maaiveld. Ook de huidige parking in asfaltverharding dient opgebroken te worden. Elke ingrepen in de bodem onder het maaiveld mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. De nieuwbouw wordt gefaseerd uitgevoerd. De gehele sloop van de bestaande bebouwing en het opbreken van de parking zal evenwel gelijktijdig gebeuren, waardoor het archeologisch vooronderzoek in z'n geheel kan uitgevoerd worden.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

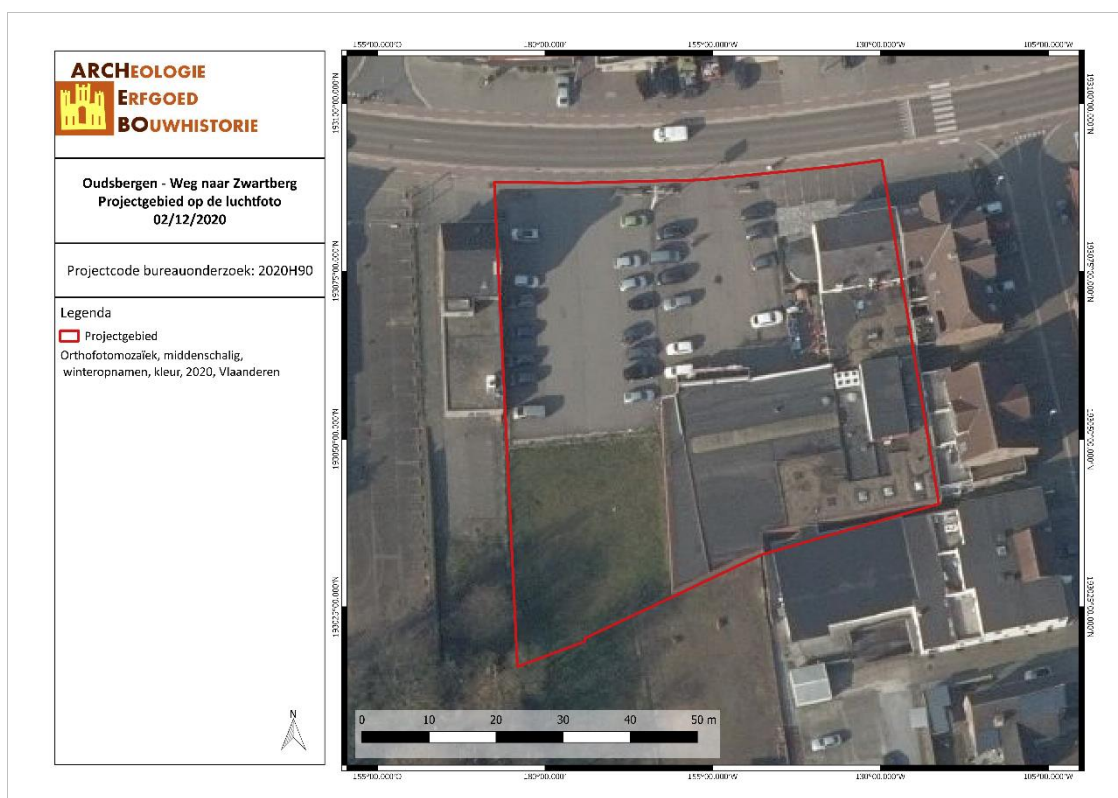
Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan de Weg naar Zwartberg nr. 41-43 te Opglabbeek (Oudsbergen) in de provincie Limburg. Binnen het projectgebied van 3.678,88 m² is een bestaande detailhandelszaak en horecazaak gevestigd met bijhorende parking in asfaltverharding. De gebouwen nemen een totale oppervlakte van 1.252,14 m² in beslag. De verharding bestaat uit een geasfalteerde parking (1.524,42 m²), terrastegels (89,16 m²) en openbare verharding (112,00 m²). De zuidwestelijke zone is ingenomen door weiland/grasland (813,16 m²). Op het gewestplan staat het plangebied ingekleurd als 'woongebied'. Er bestaan geen plannen/snedes van de bestaande bebouwing, waardoor de dieptes van de funderingen niet gekend zijn. Het vermoeden is dat deze zich tot op de vorstvrije diepte bevinden. Ook van de huidige verharde parking is de funderingsdiepte ongekend.

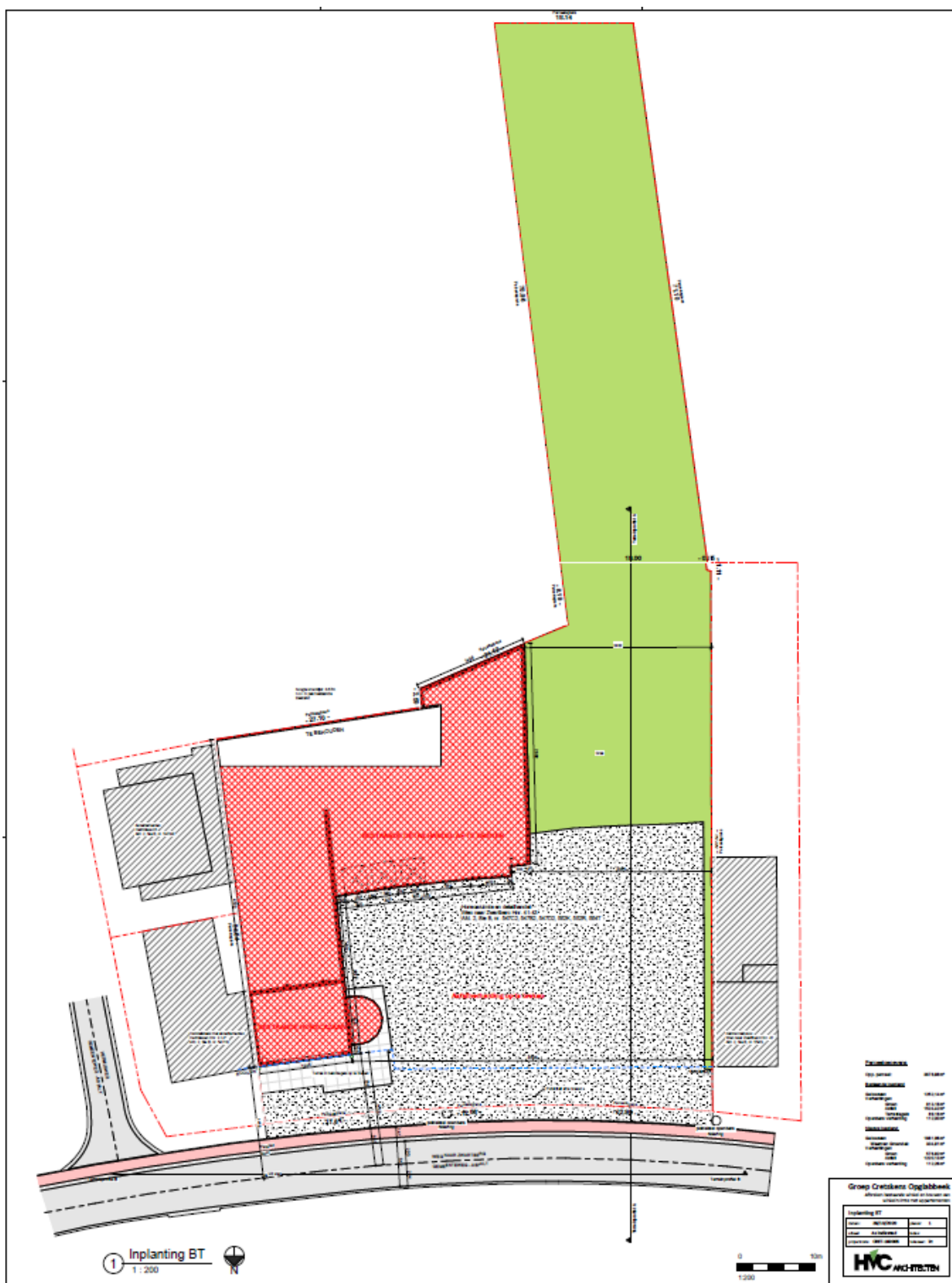

OUWE/20/12/02/3 - Digitale aanmaak

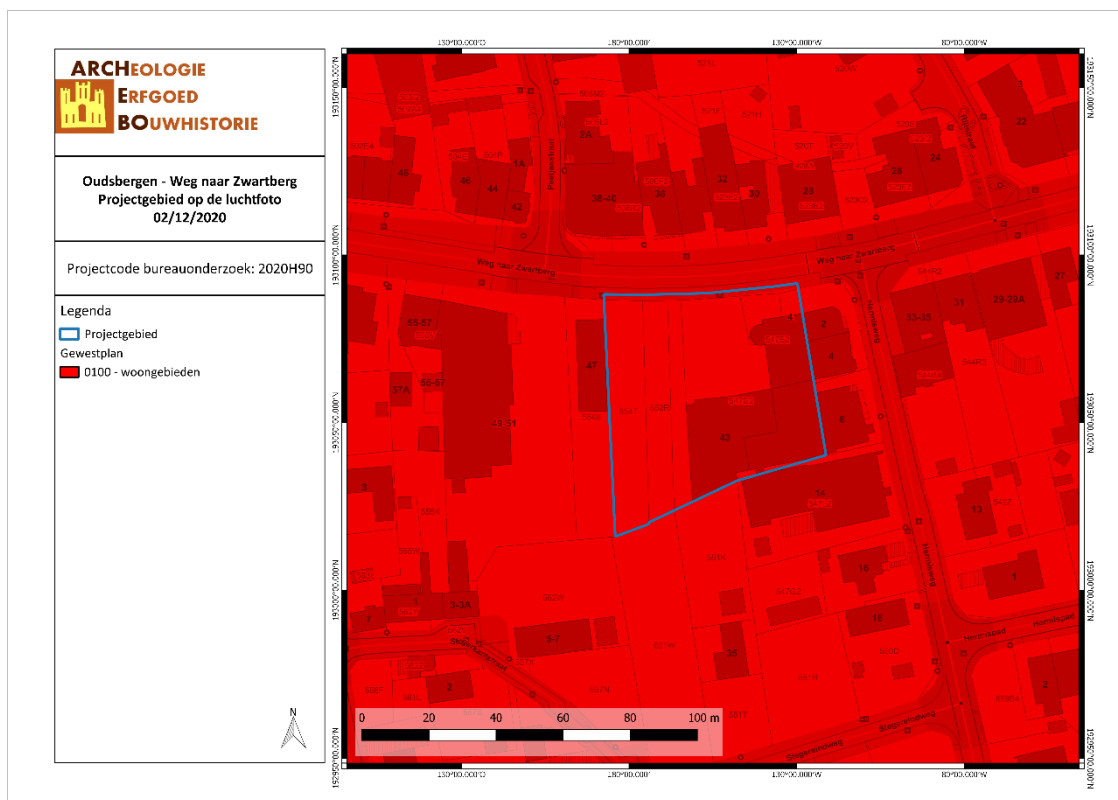
Figuur 4: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)

Figuur 5: Zicht op de detailhandelszaak en horecazaak vanop de Weg naar Zwartberg (© Google Street View, sep. 2020)

Figuur 6: Te slopen bebouwing en op te breken asfaltverharding (HVC Architecten cvba, 2020)

OUWE/20/12/02/4 - Digitale aanmaak

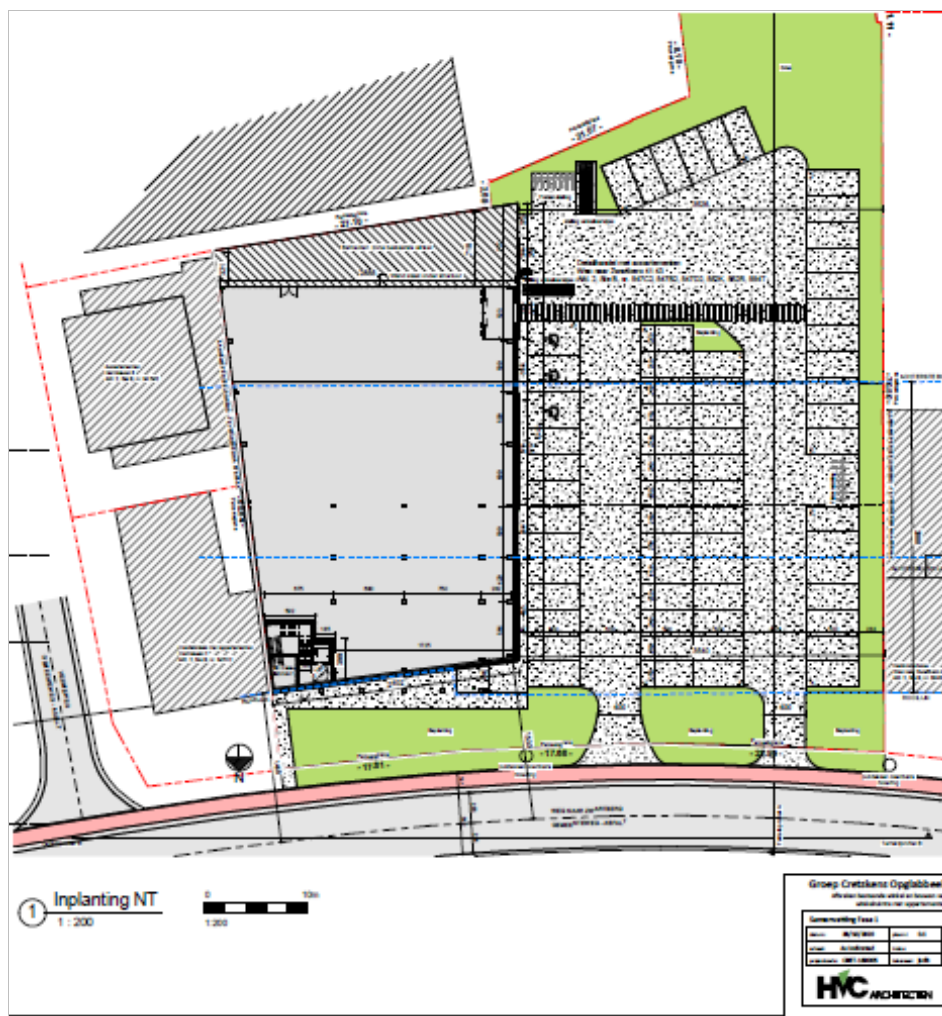
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

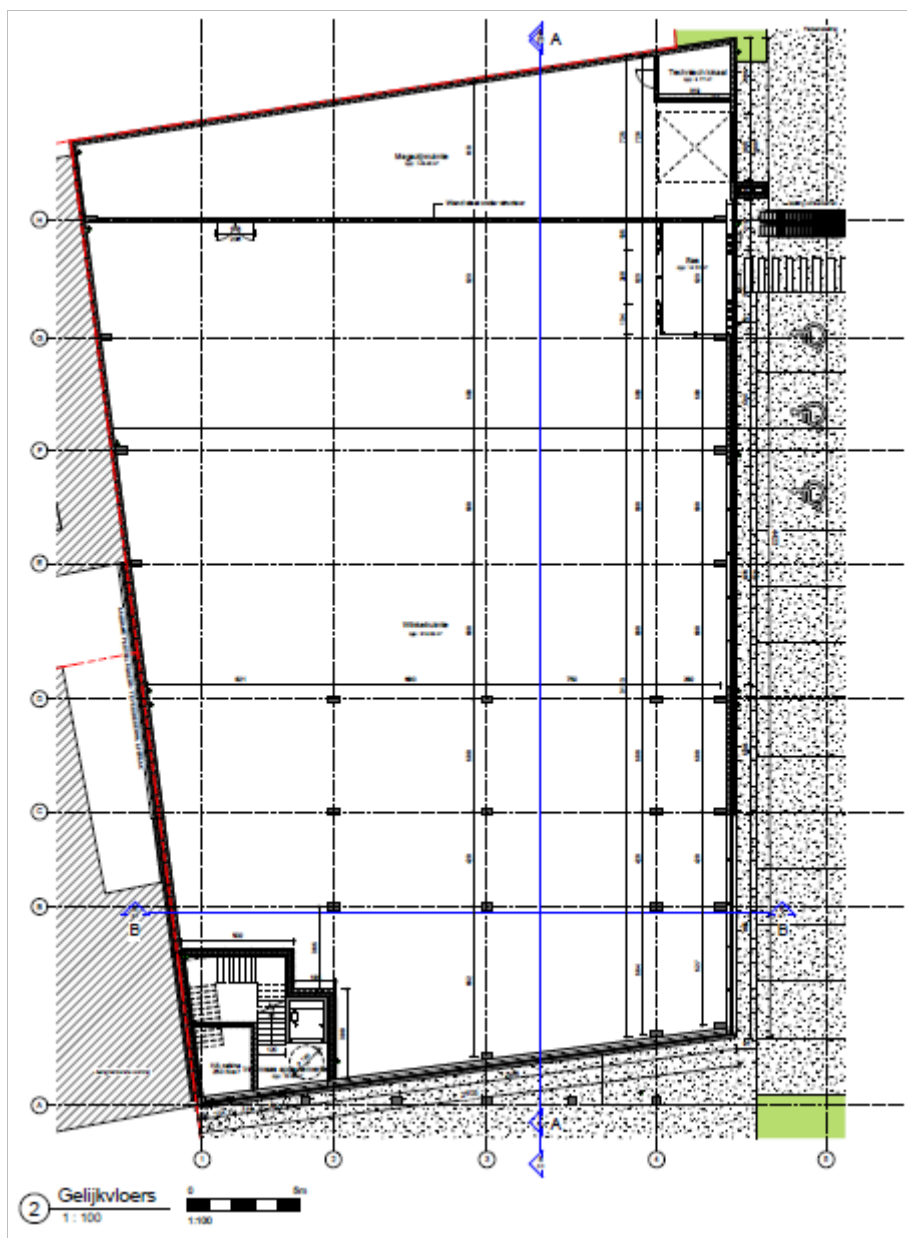
Op het projectgebied zal door de opdrachtgever de bestaande bebouwing (detailhandelszaak en horecazaak) gesloopt worden. Enkel de magazijnruimte (149,48 m²) en het technisch lokaal (6,77 m²) van de bestaande detailhandelszaak blijven behouden. De bestaande asfaltverharding wordt eveneens opgebroken.

De bebouwing zal in twee fasen vervangen worden door een gebouw (detailhandelszaak met appartementen op de 1ste en 2de verdieping) met een totale oppervlakte van 1.881,96 m². Dit gebouw zal voorzien worden met een groendak (304,31 m²) en een kelderverdieping met 22 parkeerplaatsen. Deze ondergrondse parking (van ca. 750 m²) zal bereikbaar zijn via een trap en een in- en uitrit. Het gebouw wordt opgetrokken met betonkolommen die tot een diepte van ca. 1,5 m in de ondergrond worden gefundeerd. De vloer zal bestaan uit gestabiliseerd zand, een funderingsplaat, PUR-isolatie, chape en tegels. Deze vloer heeft zo een dikte van ca. 50 cm en zal een bodemingreep van ca. 35 cm ten opzichte van het maaiveld inhouden. Ter hoogte van de ondergrondse parking zullen de bodemingrepen tot ca. - 3,80 m bedragen ten opzichte van het maaiveld. Het niveau van de ondergrondse parking zal namelijk op een diepte van -3,40 m aangelegd worden en voorzien worden van een 30 cm dikke betonnen bevloering op een 10 cm dikke laag van gestabiliseerd zand.

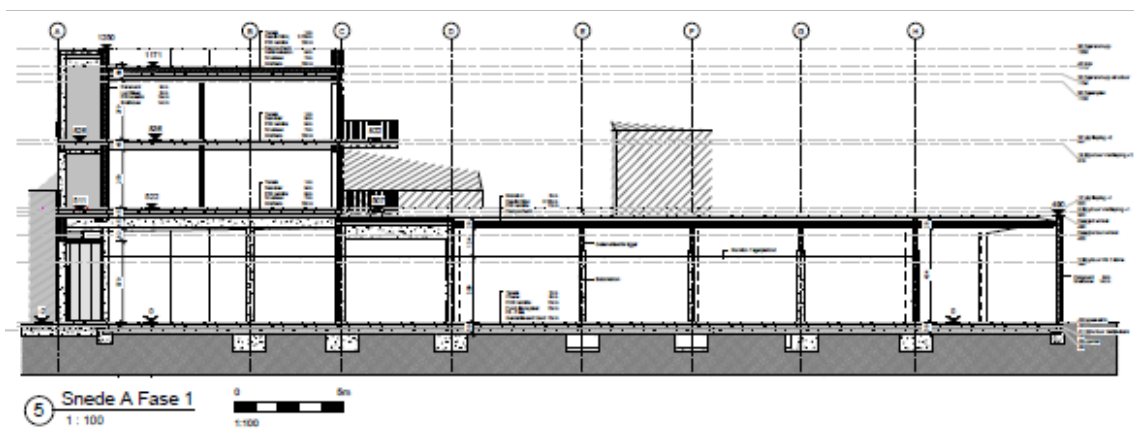
De verharding zal bestaan uit een nieuwe geasfalteerde parking en fietsenstalling van 1.220,13 m². De openbare verharding wordt uitgebreid tot een oppervlakte van 112,26 m². Daarnaast zal een deel (576,82 m²) als groenzone worden ingepland.

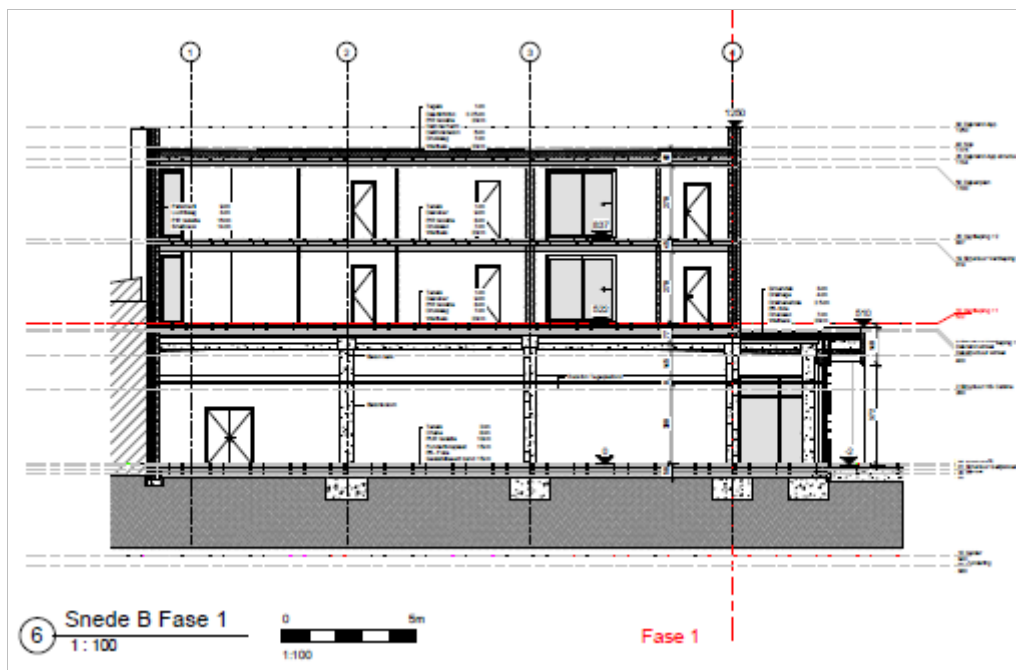
Figuur 8: Toekomstplan (HVC Architecten cvba, 2020)

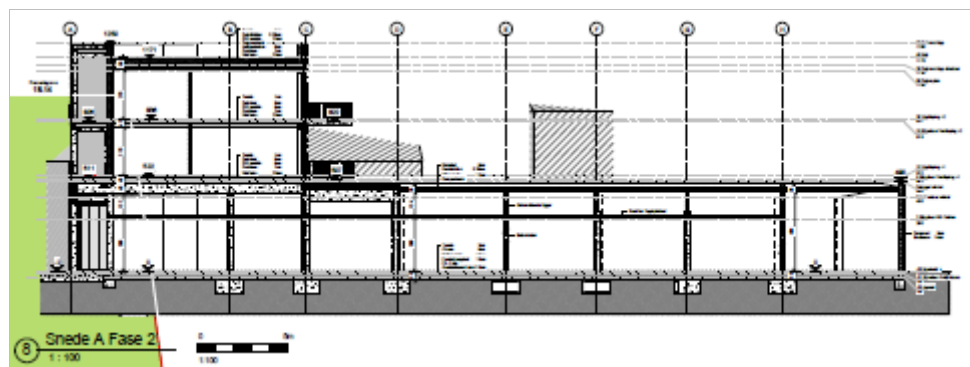
Figuur 9: Gelijkvloers fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)

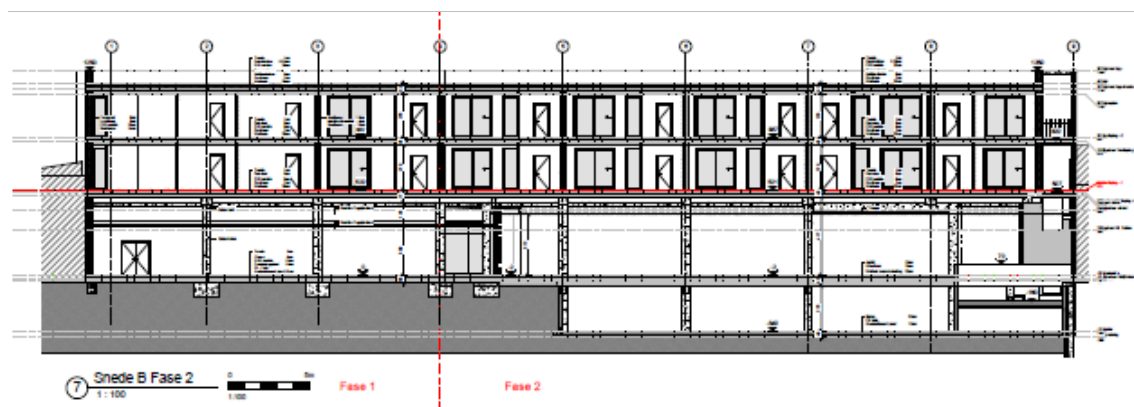
Figuur 10: Snede A fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)

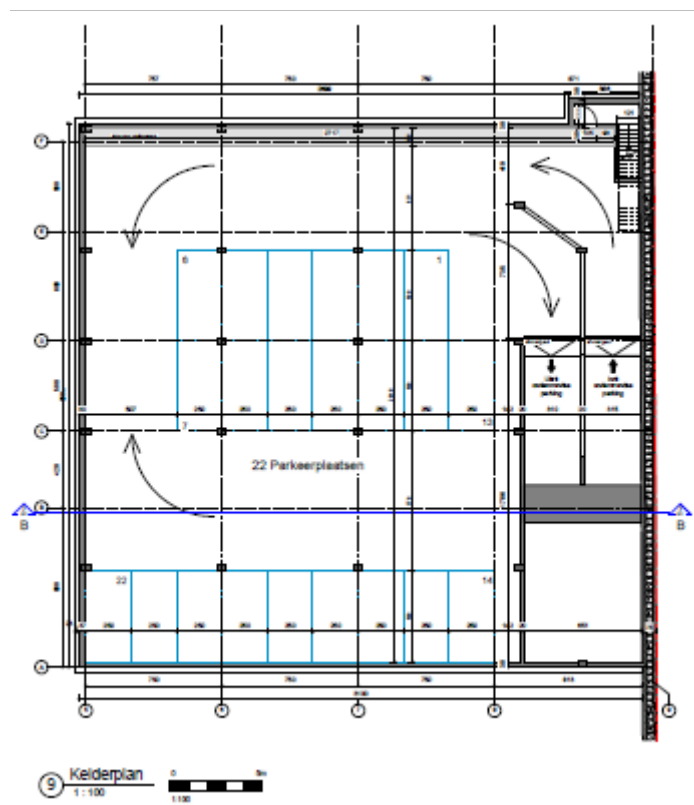
Figuur 11: Sede B fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)

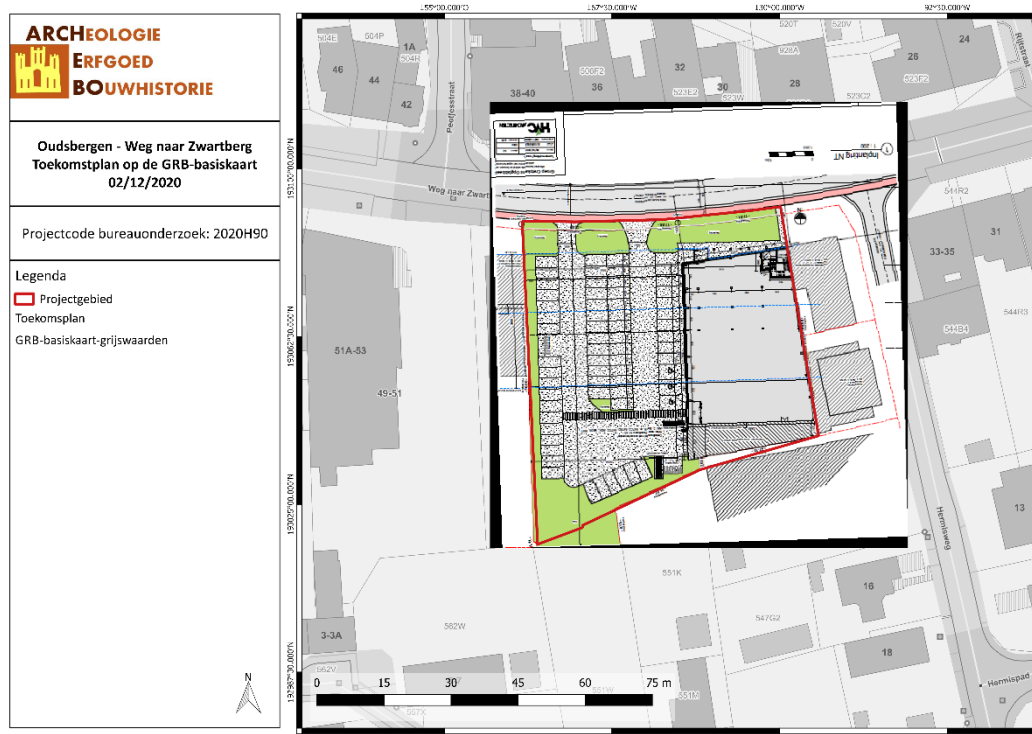
Figuur 12: Sede A fase 2 (HVC Architecten cvba, 2020)

Figuur 13: Sede B fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)

Figuur 14: Kelderplan (HVC Architecten cvba, 2020)

OUWE/20/12/02/5 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Situering van het toekomstplan op de GRB-basiskaart (ARCHEBO bvba, 2020)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

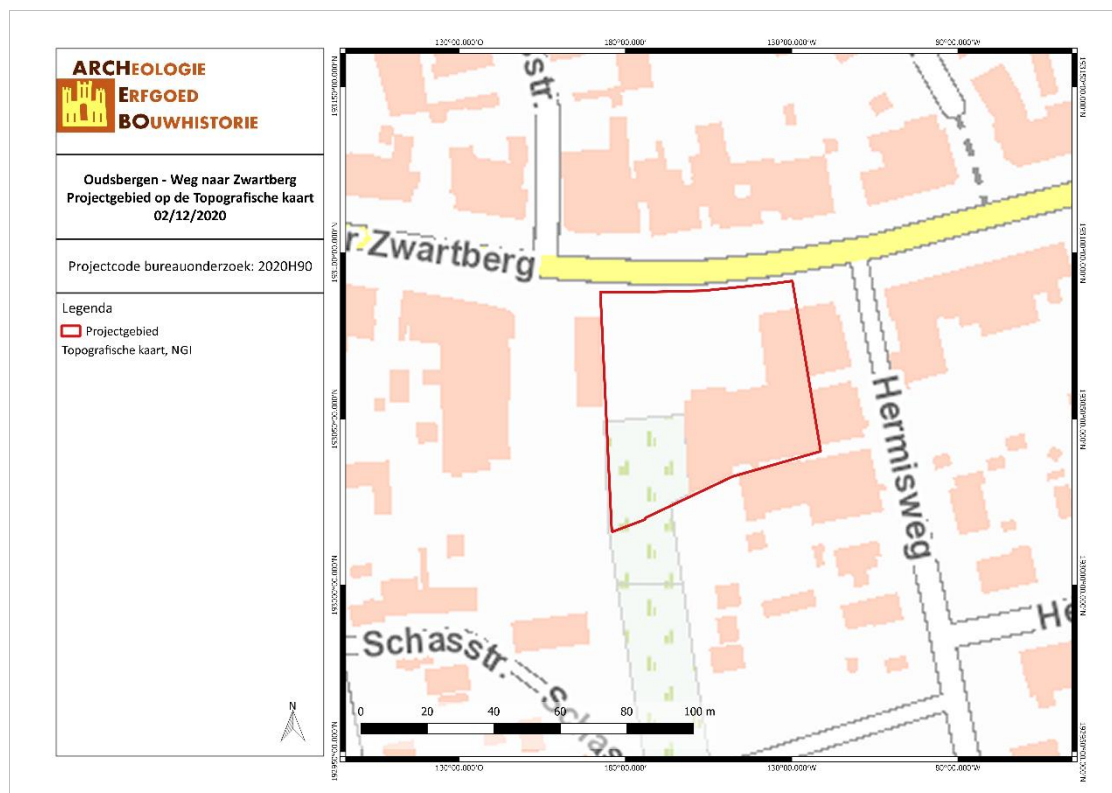
De gebruikte kaarten werden in georeferencierte vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

3.1.1 Topografische situering

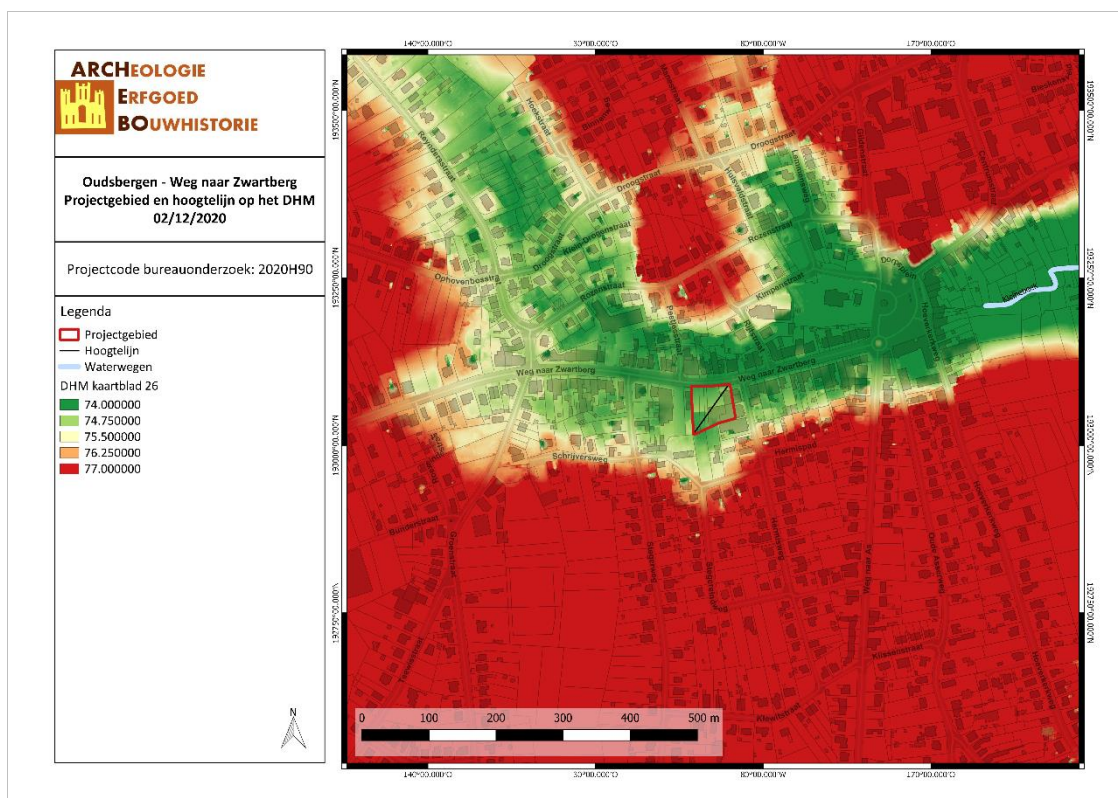
Het projectgebied ligt ter hoogte van de Weg naar Zwartberg nr. 41-43 te Opglabbeek, provincie Limburg. Opglabbeek is samen met Meeuwen-Gruitrode sinds 1 januari 2019 een deelgemeente van de nieuwe fusiegemeente Oudsbergen. Oudsbergen bestaat zo, naast Opglabbeek, uit de deelgemeenten Ellikom, Gruitrode, Meeuwen, Neerglabbeek en Wijshagen. De gemeente is gelegen ten noorden van Genk en op ongeveer 25 kilometer van de provinciehoofdstad Hasselt. Kadastraal staat het terrein genummerd als: Oudsbergen, afdeling 2 (Opglabbeek), sectie B, perceelnummers 547C2, 547B2, 547D2, 552K, 552R en 554T.

Het projectgebied is gelegen op het Kempens of Kempisch Plateau. Dit is een laagplateau in de Belgische provincie Limburg. Het projectgebied is gelegen in een vallei, op een lichte helling naar het noorden toe gericht. Deze helling vormt de vallei van de Kleinebeek die ontspringt op ca. 400 m ten noordoosten van het projectgebied. Deze Kleinebeek is een zijarm van de Bosbeek dat zich op ca. 2 km ten oosten van het projectgebied bevindt. Het projectgebied ligt volgens het Digitaal Hoogtemodel tussen ongeveer 74,3 en 74,7 meter boven de zeespiegel.

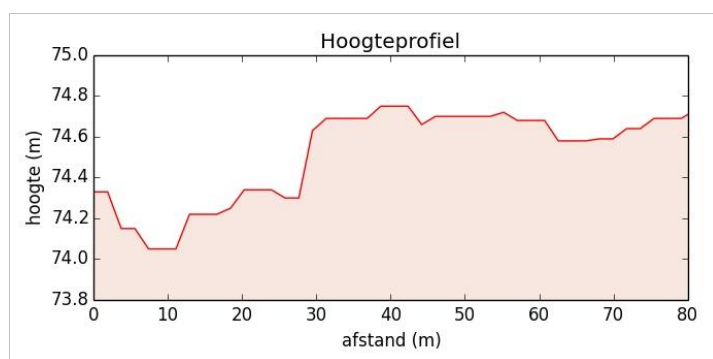
OUWE/20/12/02/6 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020)

OUWE/20/12/02/7 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)

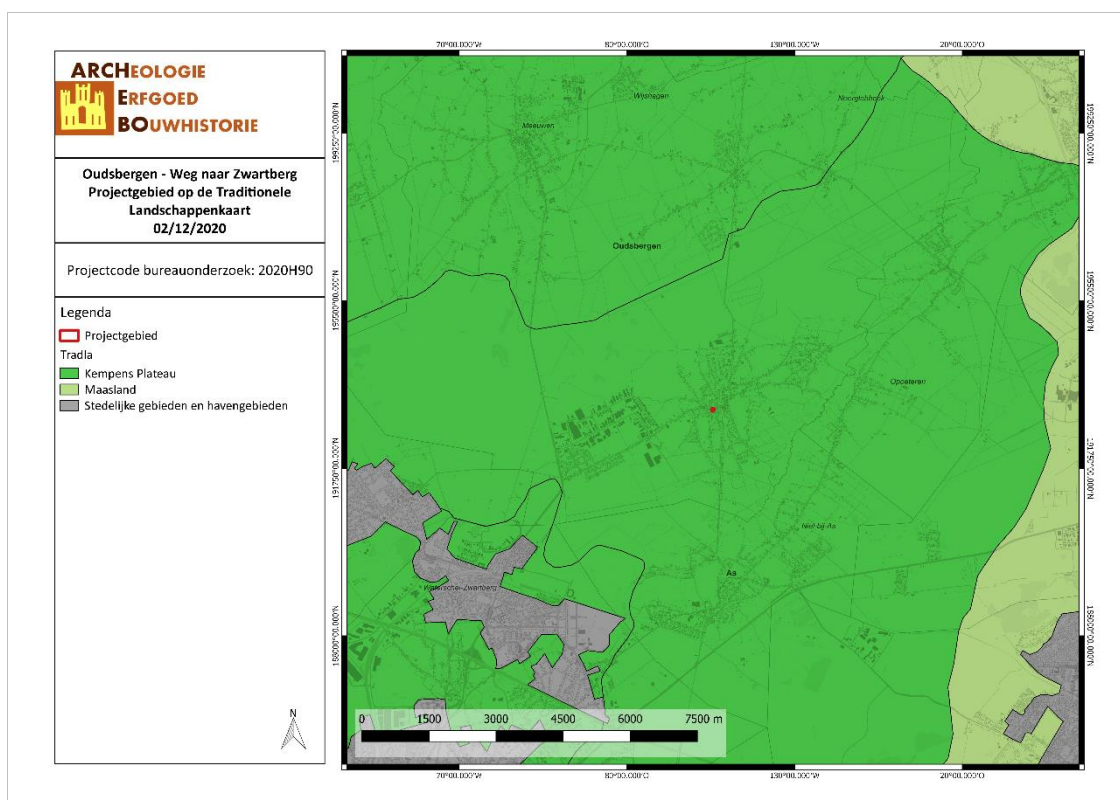

Figuur 18: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2020)

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Kempens Plateau'. Het projectgebied is gelegen in de landschappelijke subeenheid 'Limburgse heide- en bosgebied' en wordt gekenmerkt door een vlakke tot golvende topografie, versneden door valleien, uitgestrekte compartimenten van heide, bos, bewoning en industrie.¹

OUWE/20/12/02/8 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Projectgebied op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)

¹ rpt Traditionele landschappen Clusters (dbz.be), p. 44

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het projectgebied zich binnen de Formatie van Diest. De Formatie van Diest bestaat uit groen tot bruin heterogeen zand. Hierin komen meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten voor. De formatie wordt gekenmerkt door een schuine gelaagdheid, is glauconietrijk en vertoont micarische horizonten.²

OUWE/20/12/02/9 - Digitale aanmaak

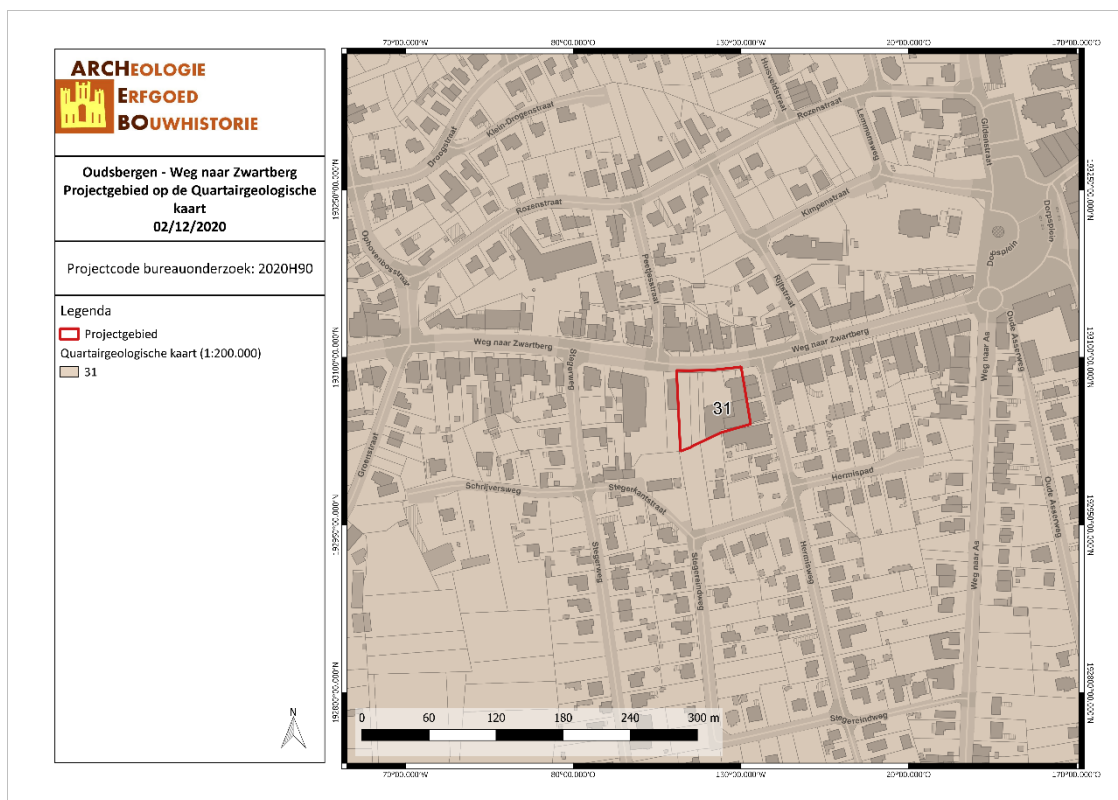
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020)

3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen type 31. Dit type bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (Midden-Pleistoceen) en/of hellingsafzettingen van het Quartair. Deze zijn evenwel mogelijk afwezig. Hieronder komen fluviatiele afzettingen (Maas-sediment) van het Cromeriaan (Midden-Pleistoceen) en van het Baveliaan (Post-Jaromillo – Vroeg-Pleistoceen) voor.³

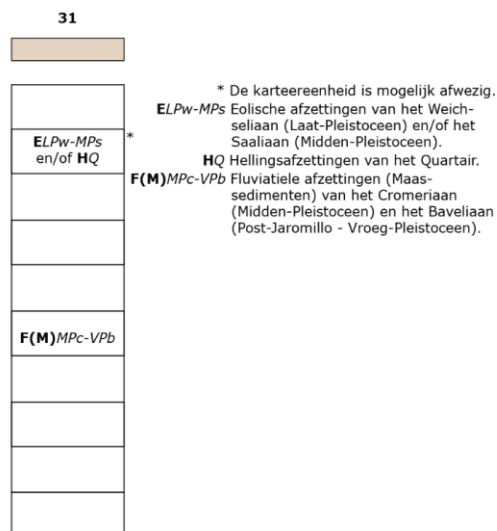
² geopunt.be

³ geopunt.be

OUWE/20/12/02/10 - Digitale aanmaak

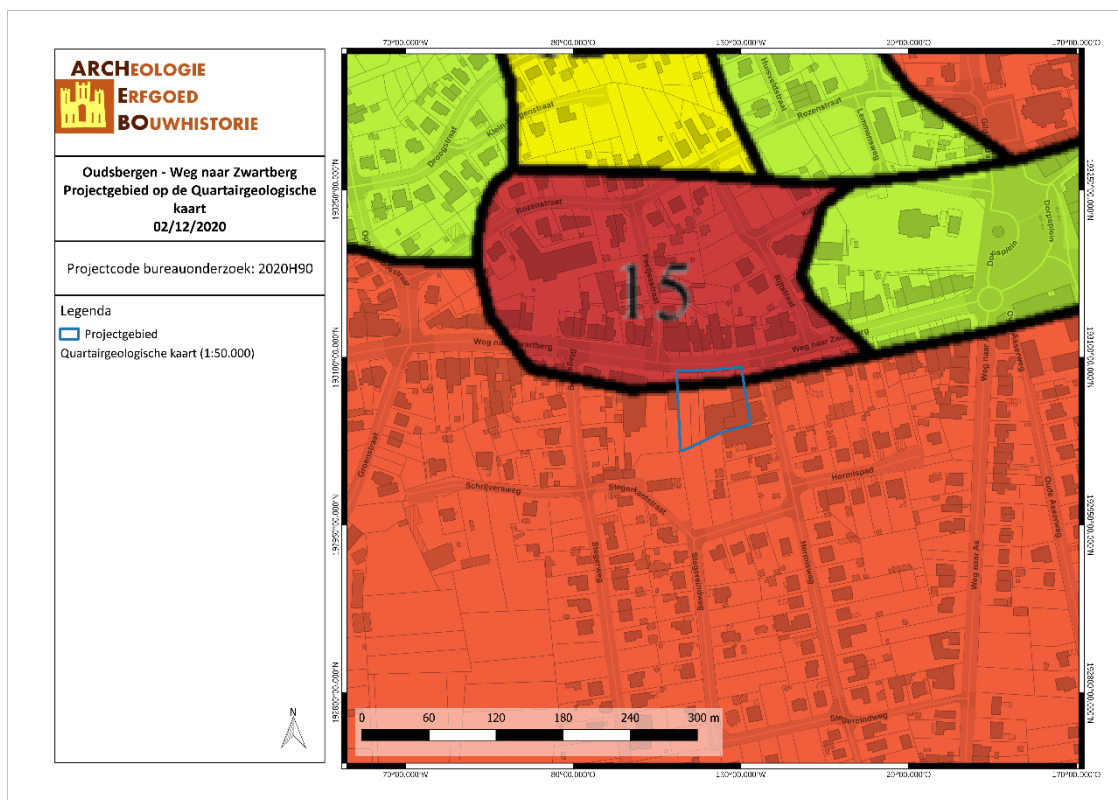
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)

Figuur 22: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)

Volgens de quartairgeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied grotendeels type 11. Het noordelijke deel is gelegen in het type 15. Type 11 bestaat uit Zutendaal grinden van grof grind met weinig zand, leem matrix en leemlenzen. De Zutendaal grinden zijn van fluviale afzettingen uit het Cromeriaan en/of Vroeg-Pleistoceen. Type 15 bestaat uit beekalluvium bovenop de Zutendaal grinden.⁴

⁴ Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 26 Rekem

OUWE/20/12/02/11 - Digitale aanmaak

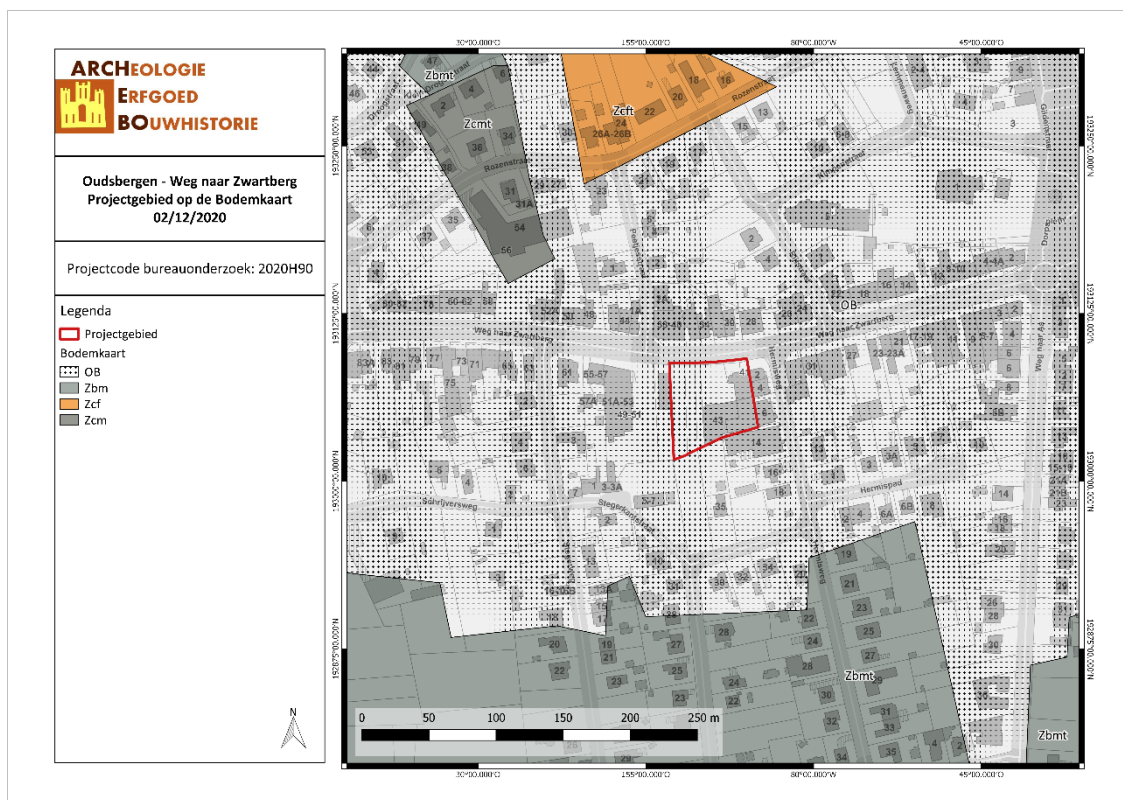
Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het volledige plangebied gekarteerd als 'OB' (onder bebouwing of bebouwde zone). Hierdoor kan geen inschatting gemaakt worden over de ondergrond binnen de contouren van het plangebied.

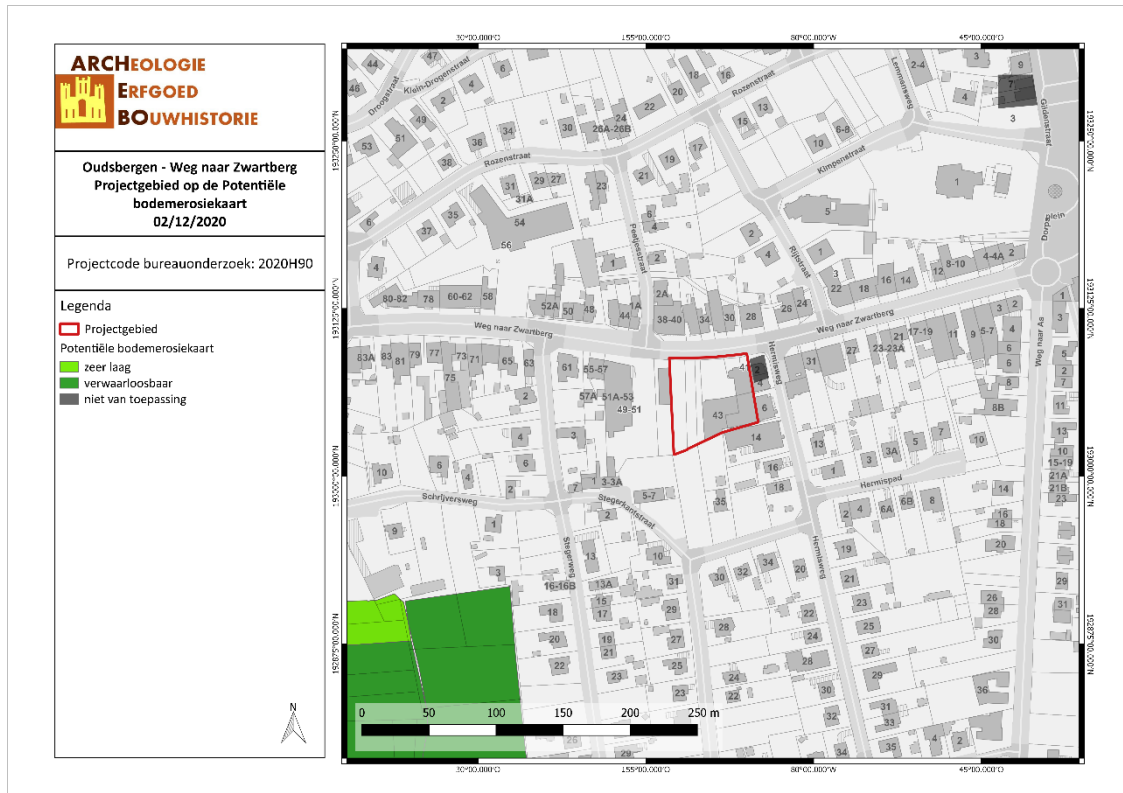
In de onmiddellijke omgeving komen de bodemtypes Zbmt, Zcmt en Zcft voor. Zbmt verwijst naar droge zandbodems met dikke antropogene humus A horizont. Onder het plaggendek komt een begraven profiel voor, meestal een Podzol of een verbrokkelde textuur B. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm. Zcmt-bodems zijn matig droge zandbodems met dikke antropogene humus A horizont. Bij deze matig droge plaggenbodems vindt men onder de dik humeuze A horizont vaak overblijfselen van een Podzol B of een verbrokkelde textuur B horizont. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm. Zcft - ten slotte - zijn matig droge zandbodems met weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont. Deze Podzoleenheid heeft een grijze bovengrond van wisselende diepte.

Op de Potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied niet gekarteerd. Net ten noordoosten, het belendende perceel van Hermisweg 2-4 wordt gekarteerd als 'niet van toepassing'. Volgens de Bodemgebruikskaat is het projectgebied voornamelijk gekarteerd als 'andere bebouwing'. In de zuidwestelijke hoek wordt 'akkerbouw' weergegeven.

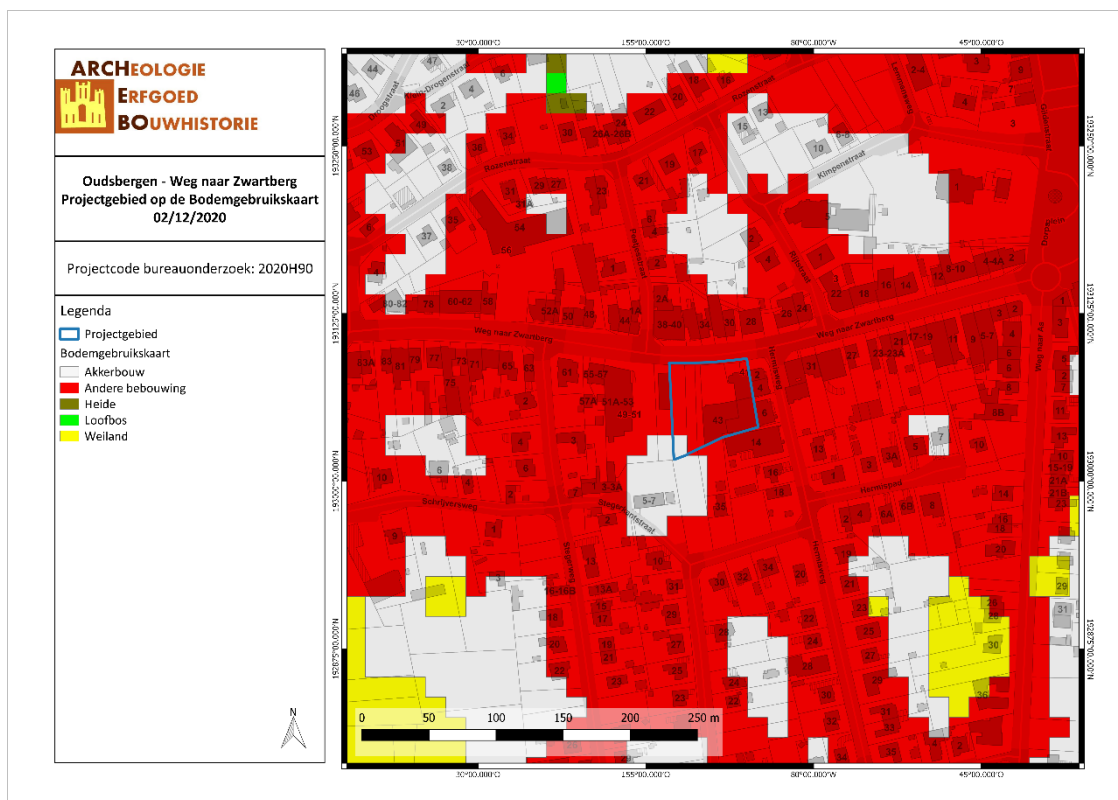
OUWE/20/12/02/12 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)

OUWE/20/12/02/13 - Digitale aanmaak

Figuur 25: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020)

OUWE/20/12/02/14 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaat (Geopunt, 2020)

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het gaat daarbij om locaties/vondsten die te dateren zijn in de steentijd en in de middeleeuwen.

Steentijd

De locaties die in de steentijd te plaatsen zijn betreft allen losse vondsten van lithisch materiaal, ten oosten, ten westen en ten zuiden van het projectgebied. Op CAI-locatie 50250 werd een geretoucheerde afslag gevonden, net zoals op CAI-locaties 50252, 50269, 50270 en 52044. Op CAI-locatie 50271 werd een afslag gevonden. Op CAI-locatie 50292 werden 2 afslagen, 2 klingfragmenten en een schilfer gevonden. Op CAI-locatie 50293 betreft het een mes met atypische rug, een pijlpunt, een geretoucheerde kling, een geretoucheerde afslag en een afslag. Op CAI-locatie 52043 werd een pijlsnede gevonden en op CIA-locatie 52045 een kern. Ten slotte wordt op CAI-locatie 700590 een gepolijste bijl vermeld.

Middeleeuwen

Op veel van de voorgaande locaties waar losse steentijdartefacten werden teruggevonden, werd ook los aardewerkmateriaal uit de middeleeuwen aangetroffen. Op CIA-locatie 50250 betreft het daarbij 6 stuks van middeleeuws aardewerk, op CAI-locatie gaat het om 9 scherven en een ongeglazuurde scherv, op CAI-locaties 50269 en 50293 gaat het telkens om 12 scherven van middeleeuws aardewerk, op CAI-locatie 7

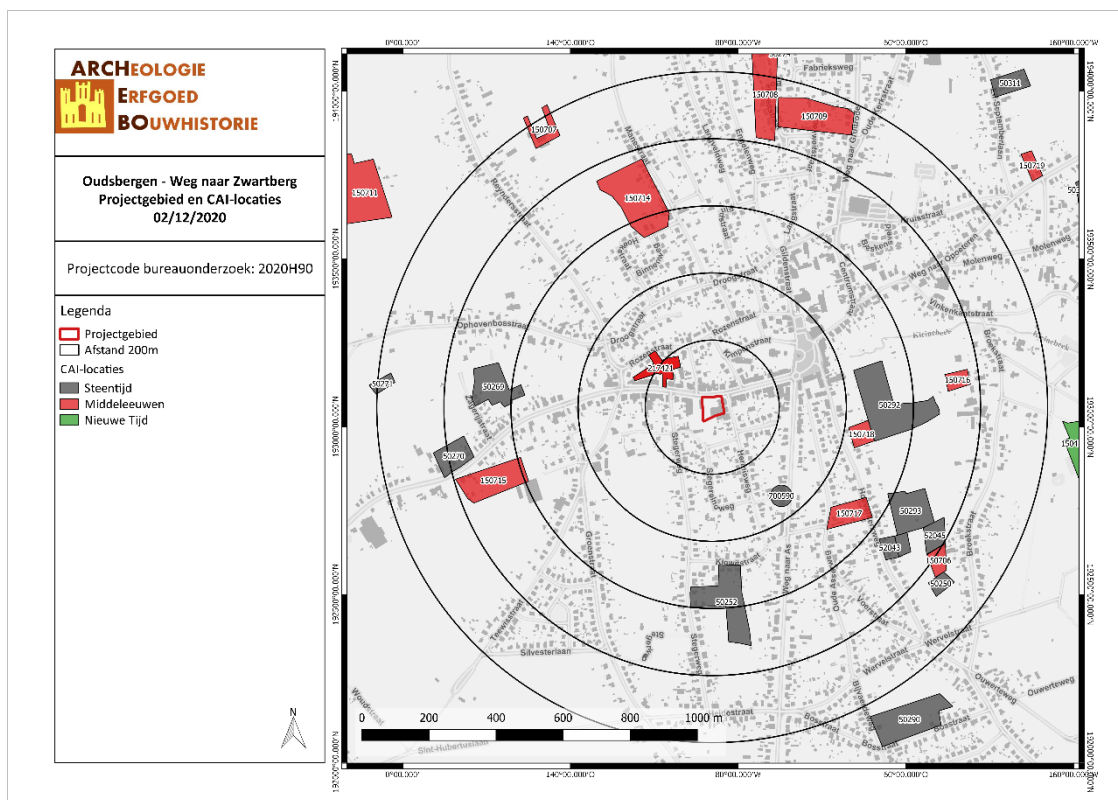
scherven en 2 ongeglazuurde scherven, op CAI-locatie 50292 15 scherven en 1 ongeglazuurde scherv, op CAI-locatie 52044 1 scherv en op CAI-locatie 52045 2 scherven.

Ook de overige CAI-locaties binnen een straal van 1 km rond het projectgebied betreft het losse vondsten, zo werden er op CAI-locatie 150706 6 stuks middeleeuws materiaal aangetroffen, waaronder een fragment van een pijpenkopje. Bij CAI-locatie 150707 en 150708 gaat het telkens om 5 scherven, op CAI-locatie 150709 werden 6 scherven gevonden, op CAI-locatie 150714 8 scherven en een scherv ongeglazuurd middeleeuws aardewerk, op CAI-locatie 150715 7 scherven, op CAI-locatie 150716 2 scherven, op CAI-locatie 150717 8 scherven en op CAI-locatie 150718 12 scherven.

Op CAI-locatie 217421 werd in 2018 een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij o.a. drie boerderijplattegronden en aardewerk werd aangetroffen uit de volle middeleeuwen.⁵

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
50250	Broekkant	Steentijd/Middeleeuwen
50252	Stegereinde	Steentijd/Middeleeuwen
50269	Industrieterrein	Steentijd/Middeleeuwen
50270	Industrieterrein	Steentijd/Middeleeuwen
50271	Industrieterrein	Steentijd
50292	Tussen Stegereinde en Broekkant	Steentijd/Middeleeuwen
50293	Tussen Stegereinde en Broekkant	Steentijd/Middeleeuwen
52043	Hoeverkerkweg	Steentijd
52044	Tussen Stegereinde en Broekkant	Steentijd/Middeleeuwen
52045	Tussen Stegereinde en Broekkant	Steentijd/Middeleeuwen
700590	Stegereinde	Steentijd
150706	Broekkant	Middeleeuwen
150707	Ophovenbos	Middeleeuwen
150708	Centrum	Middeleeuwen
150709	Centrum	Middeleeuwen
150714	Centrum	Middeleeuwen
150715	Roekseinde	Middeleeuwen
150716	Broekkant	Middeleeuwen
150717	Hoeverkerkweg	Middeleeuwen
150718	Hoeverkerkweg	Middeleeuwen
217421	Weg naar Zwartberg	Middeleeuwen

⁵ Zie 3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's, eindverslag ID: 134

OUWE/20/12/02/15 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)

3.2.2 Bekrachtigde archeologienota's en nota's

In 2019 werd op percelen net ten westen van huidig projectgebied een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Weg naar Zwartberg nr. 49-53 (ID: 11912). Uit het bureauonderzoek blijkt dat aan de zuidzijde zeker in de 18de eeuw al een boerderijtje stond. Omwille van het feit dat er dus een grote kans is op het aantreffen van sporen uit die periode, mogelijk zelfs sporen uit de Volle Middeleeuwen, wordt een archeologisch proefsleuvenonderzoek aanbevolen om het terrein archeologisch verder te kunnen evalueren. Bovendien, gelet op de geografische/topografische ligging van het projectgebied, zijn sporen uit de metaaltijden, Romeinse Tijd en vroege Middeleeuwen, op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek niet uit te sluiten.⁶

Op iets meer van 100 m ten noordwesten van huidig projectgebied werd in 2016 een archeologienota opgemaakt voor eveneens een nieuwe detailhandelszaak langsheen de Weg naar Zwartberg (ID: 467). In deze bureaustudie werd geconcludeerd dat gezien de landschappelijke ligging van het projectgebied in de alluviale vlakte van de Kleine Beek er wat nederzettingcontexten betreft een lage archeologische verwachting is. Hiernaast zijn er verscheidene gebouwen die in de 20ste en 21ste eeuw op deze locatie aanwezig zijn geweest. Deze gebouwen hebben een mogelijke versturende impact gehad op een eventueel aanwezig archeologische sporenbestand. Zo was het toenmalige gebouw vorstvrij (ca. 80 cm diepte) gefundeerd. De parking en loskade waren respectievelijk gefundeerd op een diepte van 44 cm en 165 cm. Verspreid over het projectgebied zijn nog enkele kleinere dieperliggende structuren aanwezig (septische putten, regenwaterputten, kelder, infiltratiebekken,...). Uit recent archeologisch (voor)onderzoek is gebleken dat constructie en afbraak van gebouwen vaak dieperliggende of verspreidere verstoringen achterlaat dan de eigenlijke constructies. Vaak zijn structuren moeilijk te verwijderen of is hierbij moeilijk grip te krijgen waardoor deze deels ondergraven moeten worden om de

⁶ Van de Konijnenburg R., 2019a

laatste restanten te verwijderen. Hierdoor kan deze zone als zwaar verstoord aanschouwd worden. Er werd daarom een landschappelijk booronderzoek opgelegd wat inzicht kan geven over de impact van de aanwezige gebouwen en infrastructuur op het archeologisch vlak en een eventuele impact van toekomstige ontwikkelingen op hetzelfde vlak. De onderzoeksopdracht bij het landschappelijk booronderzoek is het nagaan van de bodemopbouw en het controleren of deze bodemopbouw intact is en eventueel interessant is voor het aantreffen van *in situ* steentijdsites.⁷

In 2017 werd hierop een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID: 5004). Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 67 sporen aangetroffen. Met uitzondering van twee sporen konden ze allemaal als antropogeen aangeduid worden. De sporen kunnen in twee categorieën ingedeeld worden: kuilen en greppels. De exacte functie van de kuilen kon in deze fase van het onderzoek nog niet nagegaan worden. Een deel van deze kuilen dienen vermoedelijk als paalkuil geïnterpreteerd te worden. Duidelijke structuren konden op basis van de proefsleuven echter niet aangeduid worden. Tijdens het onderzoek konden verschillende kuilen met elkaar geassocieerd worden omwille van éénzelfde uitzicht. De aangetroffen vondsten wijzen globaal op een datering in de volle middeleeuwen. Opvallend zijn enkele sporen waarin brokken natuursteen werden aangetroffen. De functie ervan is onduidelijk maar mogelijk werden deze als bouw materiaal gebruikt. Daarnaast werden ook enkele greppels aangetroffen. Enkele ervan lijken aansluiting te vinden bij de kuilen en kunnen mogelijk op erfafbakening of afwateringsgreppels wijzen. Zeker de functie als erfscheiding is archeologisch gezien interessant. Het kunnen afbakenen van een erf met woonfunctie en bepaalde activiteiten zijn, en kan een mooi beeld van de vroegere leefcultuur geven. Enkele greppels dienen vermoedelijk in de late middeleeuwen gedateerd te worden en kunnen wijzen op perceelsgreppels (o.a. S62 te zien op Atlas der Buurtwegen). Greppels S20-21 kunnen mogelijk als ouder gedateerd worden, maar gezien de vage aflijning en het ontbreken van andere sporen die hiermee in verband kunnen gebracht worden, is een datering moeilijk. De geplande werken zullen het archeologisch niveau verstoren. Bijkomend onderzoek door middel van een opgraving werd dan ook als noodzakelijk geacht.⁸

De archeologische opgraving werd uitgevoerd in 2018 (ID: 134). Tijdens deze archeologische opgraving werden in totaal 145 sporen aangetroffen en geregistreerd. De meeste sporen zijn van antropogene oorsprong, slechts één spoor werd aangeduid en bleek natuurlijk te zijn. De sporen kunnen globaal in zeven categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels/grachten, grafcirkel, waterkuil, afvalkuilen, haardkuil en overige kuilen. Naast deze archeologisch interessante sporen werden ook nog een aantal recente kuilen/verstoringen ingemeten en op plan gezet. Deze recente verstoringen kunnen een negatieve impact hebben op mogelijk aanwezige archeologische resten. Een aantal van de 100-tal paalkuilen die werden aangetroffen kunnen geassocieerd worden met elkaar en behoren bijgevolg tot eenzelfde structuur of gebouwplattegrond. Er kunnen hierdoor met zekerheid drie hoofdgebouwen en één bijgebouw geïdentificeerd worden. De hoofdgebouwen zijn bootvormige boerderijen die te dateren zijn in de late 10de of 11de eeuw. Ook het bijgebouw is, gezien een vergelijkbare oriëntatie, in deze periode te dateren. De drie huizen zijn wellicht te verdelen binnen drie verschillende erven. Langsheen de gebouwen zijn greppels/grachten aangetroffen met eenzelfde oriëntatie. Het is echter niet zeker of deze greppels/grachten restanten zijn van de erfafbakening. Vermoedelijk betreft het eerder irrigatie- of afwateringsgrachten. Daarnaast werd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied een kringgreppel aangetroffen. Het gaat hier waarschijnlijk om een grafcirkel dat wellicht gedateerd kan worden in de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd, al is het evenwel mogelijk dat deze in de Vroeg Romeinse periode kan gesitueerd worden. In deze periode komen namelijk ook nog dergelijke structuren voor. De grafcirkel komt individueel voor en er zijn dus geen andere linken met begraving over de rest van het terrein. De grafcirkel bevindt zich echter op de rand van het onderzoeksgebied. In totaal werden 86 scherven ingezameld/gedetermineerd. Het gaat hierbij om een zeer gefragmenteerd ensemble, waarbij acht

⁷ Verrijckt J. *et al*, 2016a

⁸ Devroe A. *et al*, 2017

verschillende aardewerkgroepen herkend konden worden. Het gaat hierbij om zogenaamd Elmpster aardewerk, grijs aardewerk van vermoedelijke lokale origine, Maaslands aardewerk, protosteengoed, rood aardewerk, Rijnlands roodbeschilderd aardewerk, steengoed en Zuid-Limburs aardewerk. Dit aardewerk kan voornamelijk gedateerd worden in de 10de tot de 13de eeuw. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er zeker vanaf de late 10de of 11de eeuw reeds bewoning aanwezig was in Opglabbeek. Mogelijk gaat de aanwezigheid van een eventuele nederzetting in de buurt van het onderzoeksgebied zelfs terug tot in de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd en dit op basis van een grafcirkel die is aangetroffen binnen het plangebied. Dit onderzoek levert daardoor een belangrijke bijdrage voor de kennis van rurale nederzettingen uit de volle middeleeuwen voor de gemeente Opglabbeek en de ruimere omgeving van de Limburgse Kempen.⁹

Op ca. 350 meter ten noordwesten werd een archeologienota opgemaakt aan de Reyndersstraat (ID: 7126). Uit het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek blijkt het terrein qua bodemopbouw overdekt te zijn door een diepe humuslaag die als beschermend kan beschouwd worden voor eventueel aanwezige archeologische sporen. Maar, centraal doorheen het terrein loopt van noord naar zuid een geul, die duidelijk zichtbaar is op het geïnterpoleerd digitaal hoogtemodel. Mogelijk was dit ooit het bron- of stroomgebied van de Kleine Beek, die volgens aanwijzingen uit historische kaarten haar oorsprong waarschijnlijk vindt in of nabij het projectgebied. Omdat de afwezigheid van archeologische sporen niet volledig kan uitgesloten worden op basis van de resultaten van het bureauonderzoek en het landschappelijk bodemonderzoek, wordt aanbevolen het terrein verder archeologische te evalueren aan de hand van proefsleuven.¹⁰

In 2020 werd dit proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID: 14289). Uit het archeologisch onderzoek bleek dat het terrein geen enkel waardevol archeologisch spoor bevat, noch enig archeologisch interessant artefact. Er zijn sporen aangetroffen van greppels en cirkelvormige vlekken die echter vrij recent lijken te zijn aangezien de vulling van deze greppels telkens aansluit bij de bovenliggende, deels geroerde Ap-horizont en in de sporen plastic afval werd aangetroffen. Op basis van de gegevens uit het archeologisch proefsleuvenonderzoek werd het projectgebied vrijgegeven.¹¹

Op ca. 550 m ten noordoosten van het huidige projectgebied is voor een locatie aan de Kapelstraat-Langveld in 2016 een archeologienota opgemaakt (ID: 960). Hier werd geconcludeerd dat er in de omgeving voldoende aanwijzingen zijn om een archeologisch traject te volgen. Meerdere vindplaatsen in de - wijde - omgeving van het plangebied wijzen op aanwezigheid van sites uit de prehistorie en de metaaltijden. Minpunt in het geheel is echter de afwezigheid van natuurlijke waterlopen en/of bronnen in de directe omgeving van het projectgebied en de resultaten van de veldprospectie in de jaren 1984-1985 die, behoudens twee steentijdartefacten, slechts aardewerk uit de middeleeuwen en de Nieuwe Tijd hebben opgeleverd. Positief is dan weer de landschappelijke ligging en de droge bodemgesteldheid. Op basis hiervan werd een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.¹²

Voor het deel van de verkaveling aan de Gildenstraat/Langstraat (fase 1) werd reeds een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (ID: 10737). Dat onderzoek leverde geen enkel archeologisch spoor of andere archeologische erfgoedwaarden op. Derhalve kon het terrein vrijgegeven worden van verder archeologisch onderzoek.¹³

Net ten westen naast het voorgaande projectgebied werd voor de heraanleg van de Langstraat met rioleringsstelsel een archeologienota opgemaakt (ID: 13807). Ondanks dat archeologische resten niet

⁹ Claesen J. *et al*, 2018

¹⁰ Van de Konijnenburg R., 2018

¹¹ Van de Konijnenburg R., Janssen J., Wijnen J. & Quintens G., 2019

¹² Van de Konijnenburg R., 2016

¹³ Van de Konijnenburg R. & Janssen J., 2019

kunnen worden uitgesloten, wordt verder onderzoek niet noodzakelijk geacht. Dit door de aard van de werken (wegenis op openbaar domein), het ontbreken van sporen op aangrenzende percelen en het te beperkte kenniswinst doordat het plangebied lang en smal is, waardoor de onderlinge relatie tussen sporen moeilijk te achterhalen valt.¹⁴

Ook voor de heraanleg van de Kruisstraat met rioleringsstelsel werd een archeologienota opgemaakt (ID: 14257). Ook hier werd besloten dat verder onderzoek niet noodzakelijk geacht wordt. Op basis van het bureauonderzoek konden archeologische resten niet worden uitgesloten, maar worden de beperkte werkbreedte en de verstoringen in het verleden doorslaggevend gevonden om geen vervolgonderzoek te adviseren.¹⁵

Ten noordwesten van het huidig projectgebied is eveneens een archeologienota opgemaakt voor de heraanleg van een wegenis (ID: 5358). Hier werd zowel een vrijgave van verder archeologisch (voor)onderzoek als voor een uitgesteld traject (proefsleuven) geadviseerd. De wegenis (Ophovenstraat) binnen een straal van 1 km ten opzichte van huidig projectgebied werd vrij gegeven.¹⁶

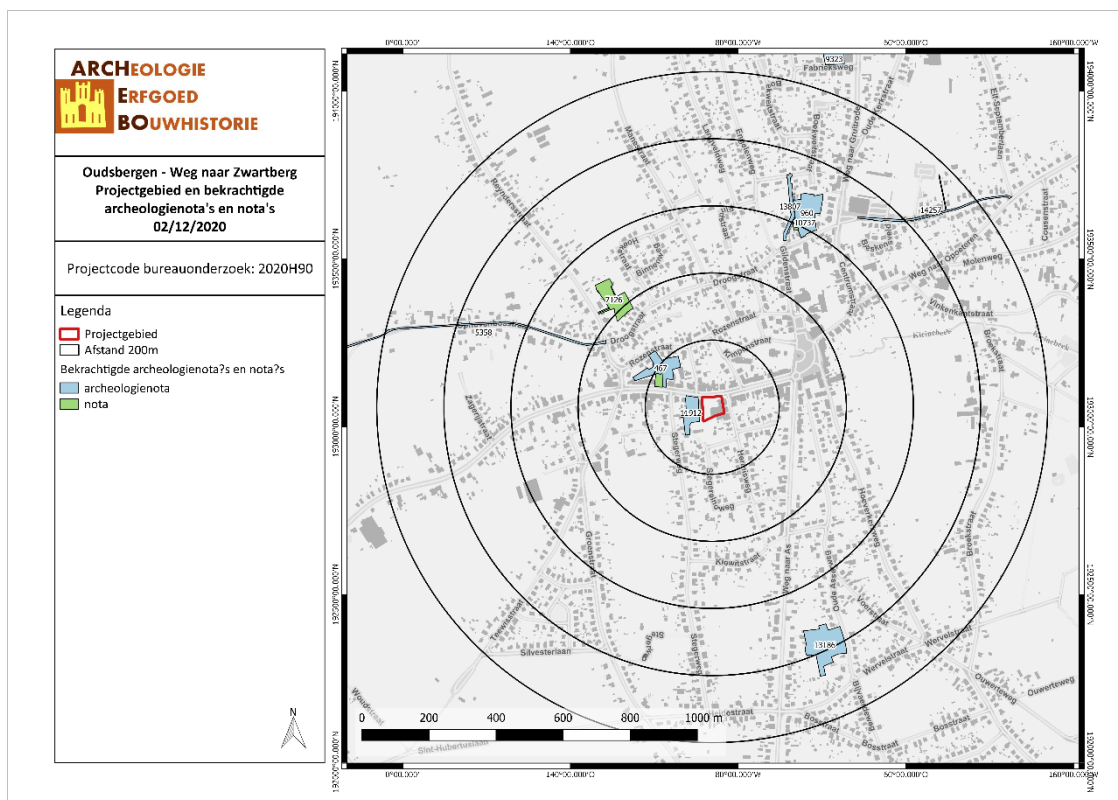
Tot slot werd er op ca. 700 m ten zuidoosten van huidig projectgebied een archeologienota opgemaakt voor een verkavelingsproject gelegen aan de Oude Asserweg nr. 72 (ID: 13186). Uit het bureauonderzoek kon niet afgeleid worden dat het gebied een hoog potentieel heeft aan archeologische sporen, maar geheel uitsluiten daarvan kan ook niet. Het projectgebied is gelegen in een relatief licht van west naar oost dalend terrein en bodemkundig is het gekarteerd als droge zandbodem met grintbijmenging. Mogelijk was het gebied in de Metaaltijden, en later, in gebruik als landbouwgebied en sporen daarvan kunnen enkel herkend worden via het aanleggen van proefsleuven. Sporen uit de periode van de 17de eeuw tot heden worden niet verwacht aangezien op geen enkele historische kaart uit die periode enige aanwijzing te vinden is van bebouwing binnen het projectgebied. De eerste bebouwing binnen het projectgebied dateert uit het midden van de 20ste eeuw, een nog steeds bestaande L-vormige woning. Voor de rest werd met name vanaf de jaren 1970 een sterk wisselend gebruik van de betrokken gronden vastgesteld. Daarvoor behoorde het gebied tot het akkergebied rondom de dorpskern van Opglabbeek. Omdat sporen uit de Metaaltijden tot en met de Middeleeuwen niet uitgesloten kunnen worden op basis van het bureauonderzoek werd geadviseerd het gebied te onderwerpen aan een archeologisch proefsleuvenonderzoek teneinde het gebied te kunnen evalueren en waarderen naar archeologische en/of historische waarde(n).¹⁷

¹⁴ Deville T. & Houbrechts S., 2020

¹⁵ Simons R., Deville T. & Houbrechts S., 2020

¹⁶ De Nutte G., Simons R., Deville T. & Houbrechts S., 2017

¹⁷ Van de Konijnenburg R., 2019b

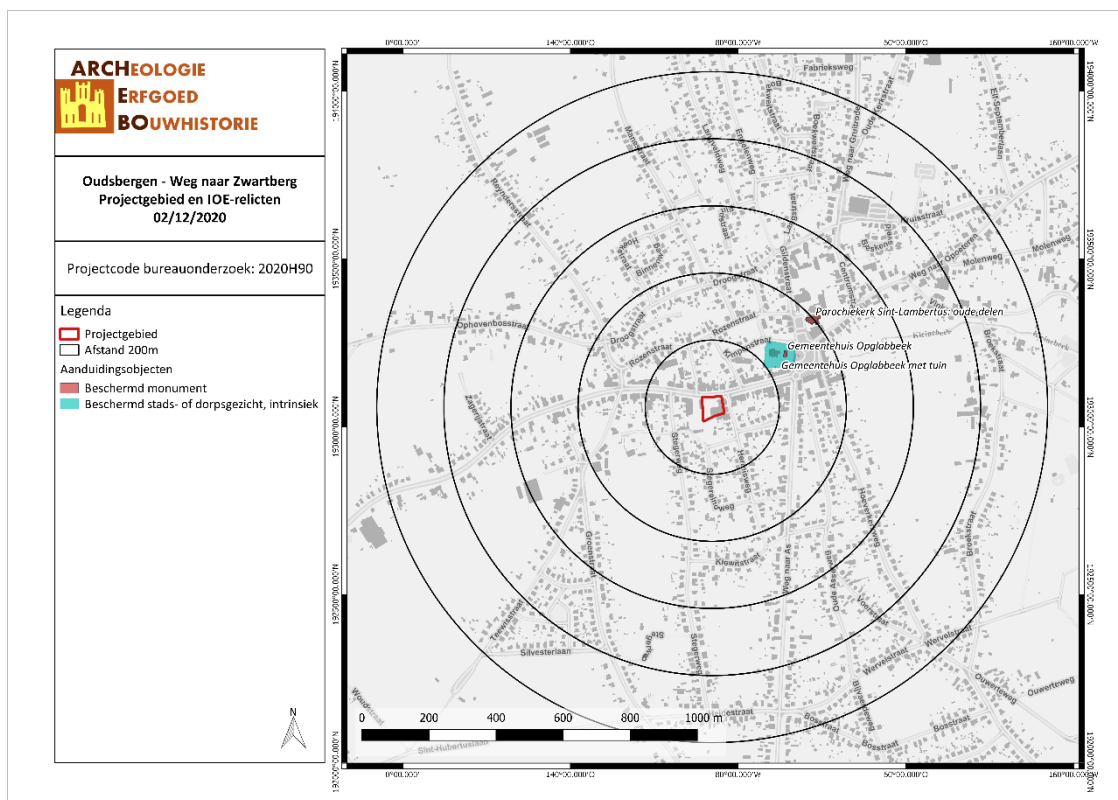
OUWE/20/12/02/16 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Kaart met aanduiding van het projectgebied en bekrachtigde archeologienota's en nota's (AOE, 2020)

3.2.3 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.¹⁸ Binnen het projectgebied bevinden zich geen vastgestelde en/of beschermde erfgoedobjecten. Ten noordoosten van het projectgebied wordt het gemeentehuis van Opglabbeek vermeld met daarrond het beschermde dorpsgezicht van het gemeentehuis met tuin. Ook is de parochiekerk Sint-Lambertus aangegeven als IOE-relict.

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 17 januari 2018, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

OUWE/20/12/02/17 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relict op GRB-basiskaart (IOE, 2020)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen¹⁹

Het projectgebied bevindt zich ten oosten van de historische kern van Opglabbeek. Opglabbeek vormde eertijds met Neerglabbeek de Loonse gemeente Glabbeek, met in ieder dorp een Loons laathof. Het werd voor het eerst vermeld in 1219 als *Glatbeke* (Germaans: “*gladda*”, glanzen en “*baki*”, beek), en was een schenking door Lodewijk, graaf van Loon, aan de abdij van Averbode, samen met het begeving- en tiendrecht. Opglabbeek is een parochie van het bisdom Luik, aartsdiaconie Kempen, dekenij Maaseik. De Sint-Lambertuskerk van Opglabbeek was de moederkerk der Sint-Hubertuskapel te Neerglabbeek, waarvoor de helper door de pastoor van Opglabbeek werd aangesteld.

Het is een kerndorp met driehoekig dorpsplein, waaraan de Sint-Lambertuskerk en de voormalige pastorie; bij het dorpsplein, kruispunt der wegen Winterslag-Opoeteren en As-Gruitrode, liggen. De sterkste woonuitbreiding, die dateert van recente datum, situeert zich ten noordwesten van de dorpskern onder invloed van het nabijgelegen industrieterrein van Genk. De oorspronkelijke bebouwing met langgestrekte hoeven in vakwerkbouw zijn volledig verdwenen of versteend met behulp van zwerfstenen of cementblokken.²⁰

3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

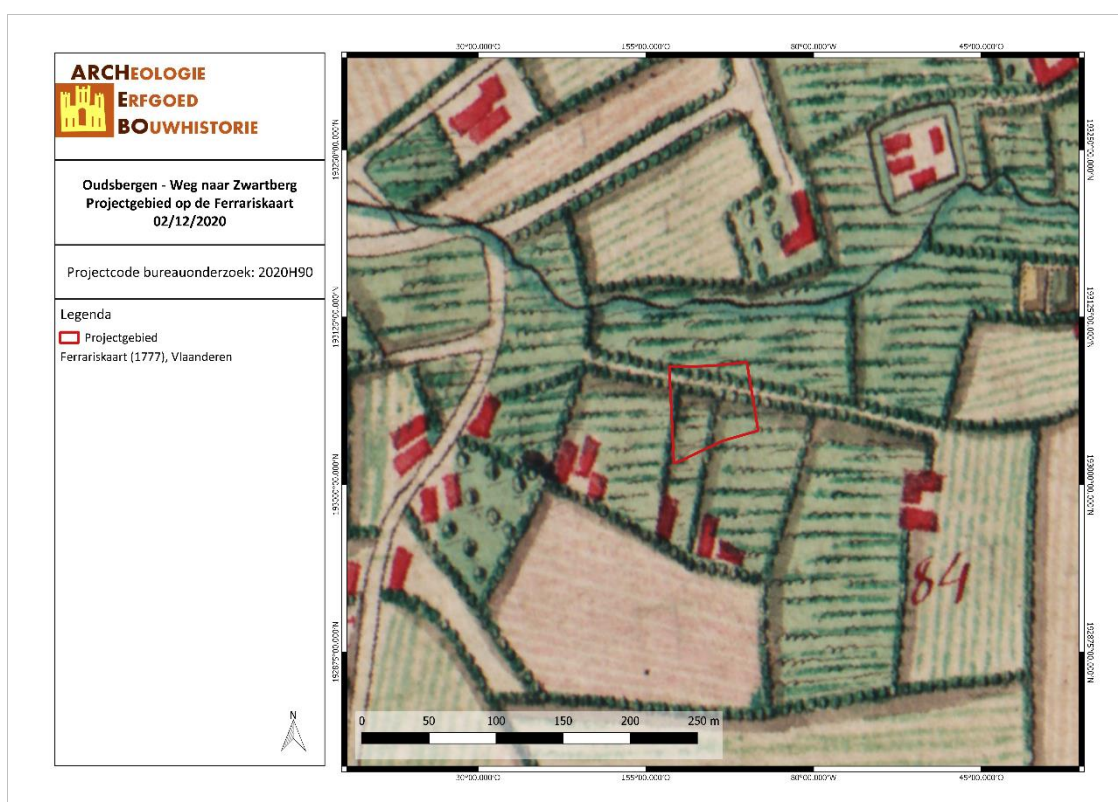
¹⁹ Molemans J. *et al*, 1950; Schlusmans F. *et al*, 1981

²⁰ Opglabbeek, op [Opglabbeek](#) | [Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

Vooreerst worden enkele pre-19de-eeuwse cartografische bronnen behandeld zoals de Villaretkaart en de Ferrariskaart. De Villaretkaart (ca. 1745-48) is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied rond 1777 bestond uit weiland omgeven door hagen. Door het noordelijke deel loopt van oost naar west een (vermoedelijk verharde) toegangsweg tot een perceel dat ten oosten van het projectgebied gelegen is met bebouwing (aangegeven met nr. '84'). Deze toegangsweg is langs beide zijden voorzien van een bomenrij. Binnen het plangebied zelf is er geen bebouwing aanwezig. Bovendien is op de Ferrariskaart te zien dat er net ten noorden van het projectgebied (op ca. 50 m) een waterweg is weergegeven. Dit is de oorspronkelijke loop van de huidige Kleinebeek die in het huidige straatbeeld grotendeels is verdwenen (ingebuisd).

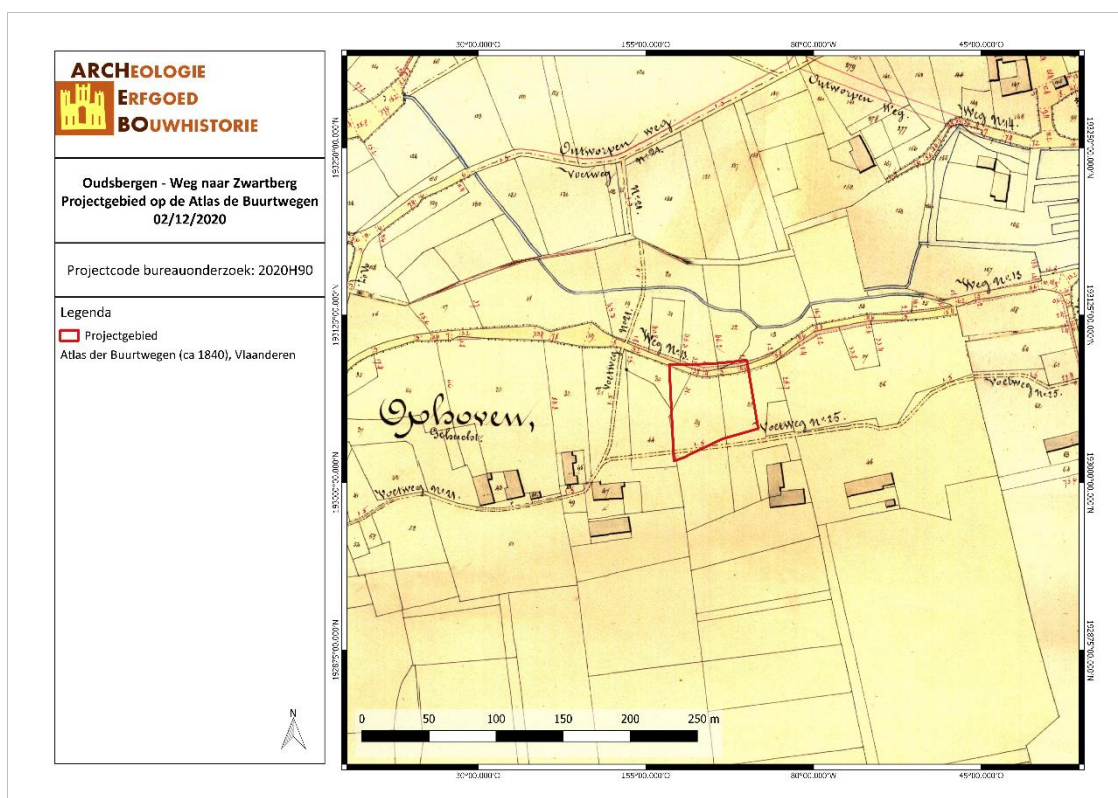
OUWE/20/12/02/18 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw bekeken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een

aantal stadskernen.²¹ De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

Op 19de-eeuwse cartografische bronnen is het terrein eveneens onbebouwd weergegeven. Op de Atlas der Buurtwegen is de huidige Weg naar Zwartberg voor het eerst weergegeven en benoemd als 'Weg n°13'. Op de kaart loopt de toenmalige weg nog door het noordelijke deel van het plangebied. Door de zuidwestelijke hoek loopt de 'Voetweg n°25'. De percelen binnen het plangebied staan genummerd als 28, 29 en 30. De Vandermaelenkaart geeft meer duidelijkheid over het bodemgebruik binnen het plangebied, al wordt het noordelijke deel langsheen de huidige Weg naar Zwartberg niet specifiek gekarteerd. Het zuidelijke deel lijkt ingenomen door akker of weiland. De Popp-kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Ook op de topografische kaart van 1873 is het terrein onbebouwd en voornamelijk ingenomen door wei- of grasland. Het oostelijke deel is gekarteerd als omheind en vermoedelijk verhard terrein als toegang vanuit de huidige Weg naar Zwartberg tot een achterliggend gebouw, net ten zuidoosten van het projectgebied. Dwars door het projectgebied loopt een hoogtelijn. Dit is de hoogtelijn die de 75 meter boven de zeespiegel aangeeft.

OUWE/20/12/02/19 - Digitale aanmaak

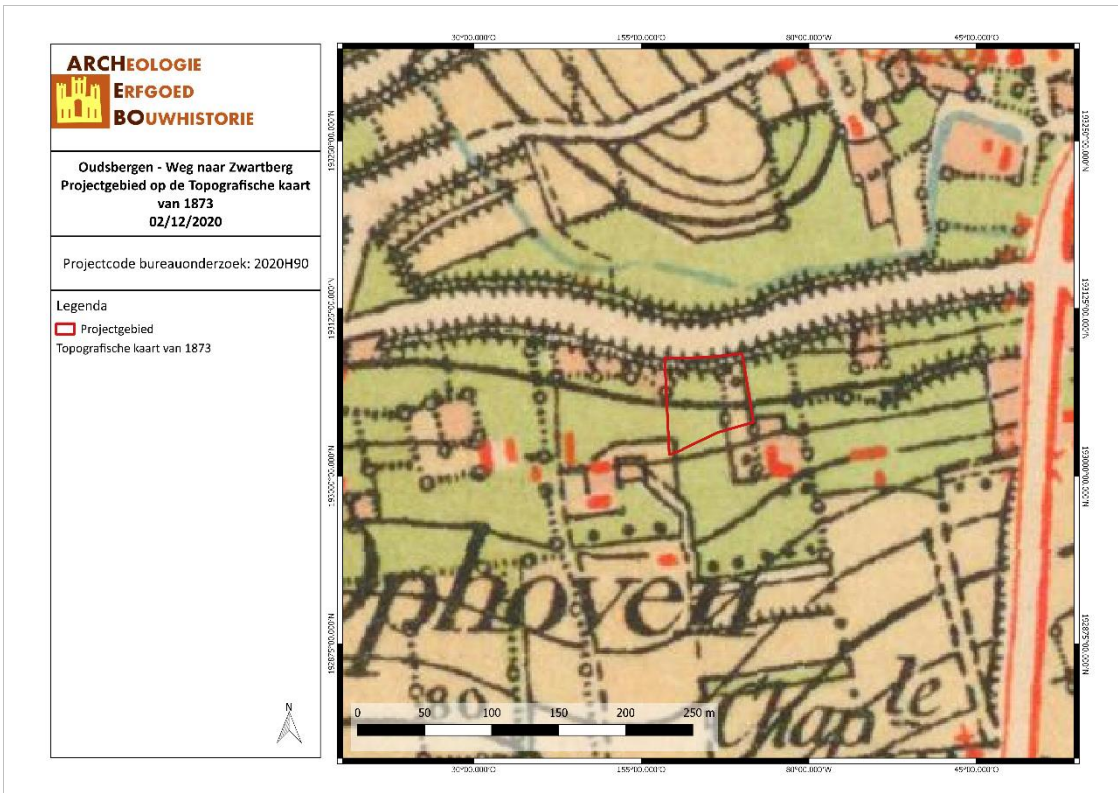
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)

²¹ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

OUWE/20/12/02/20 - Digitale aanmaak

Figuur 32: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)

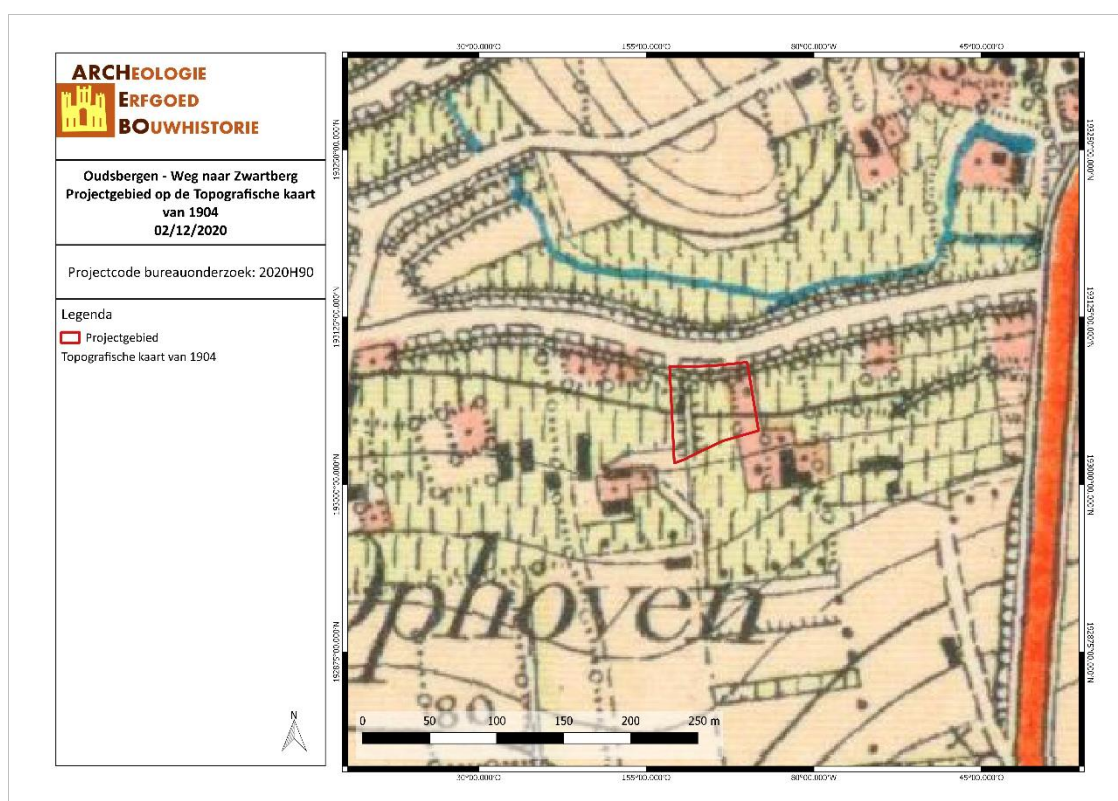

OUWE/20/12/02/21 - Digitale aanmaak

Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020)

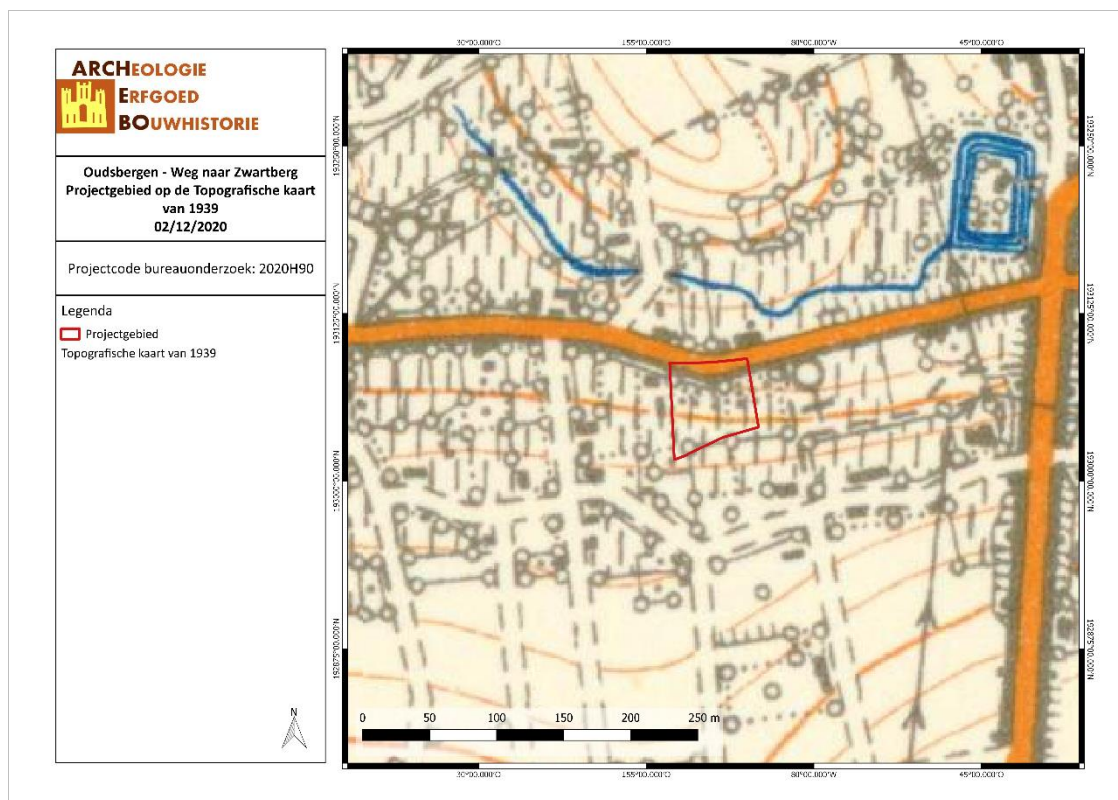
Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20ste en 21ste eeuw vergeleken. Op de topografische kaart van 1904 wordt dezelfde situatie weergegeven als op deze van 1873. De topografische kaart van 1939 daarentegen geeft het terrein volledig hetzelfde weer en is het terrein nog steeds onbebouwd. Ook op de topografische kaart van 1969 is het terrein nog steeds onbebouwd, maar niet specifiek gekarteerd. Dwars door het projectgebied loopt van noord naar zuid wel een lijn als perceelsopdeling. Vanaf de topografische kaart van 1981 verschijnt de eerste bebouwing binnen de contouren van het projectgebied en dit in het oostelijke deel. Het betreft een langgerekt gebouw met de smalle kant naar de huidige Weg naar Zwartberg gericht. De rest van het terrein blijft onbebouwd.

Op de luchtfoto van 1979-1990 is de huidige situatie reeds te zien. Het gebouw dat op de topografische kaart van 1981 en 1989 weergegeven is, is duidelijk te zien en uitgebreid in het zuidelijke deel van het terrein. De rest van het projectgebied is weergegeven als verharde parking en een klein deel (zuidwestelijke hoek) is ingenomen door grasland.

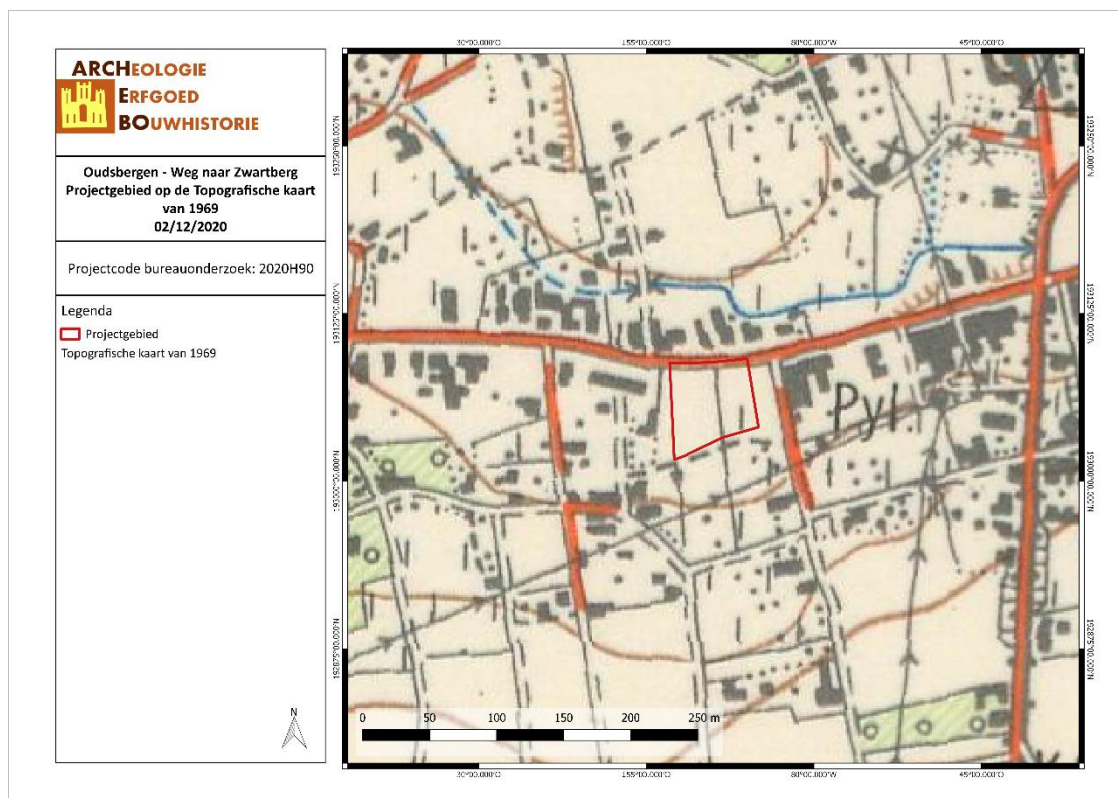
OUWE/20/12/02/22 - Digitale aanmaak

Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020)

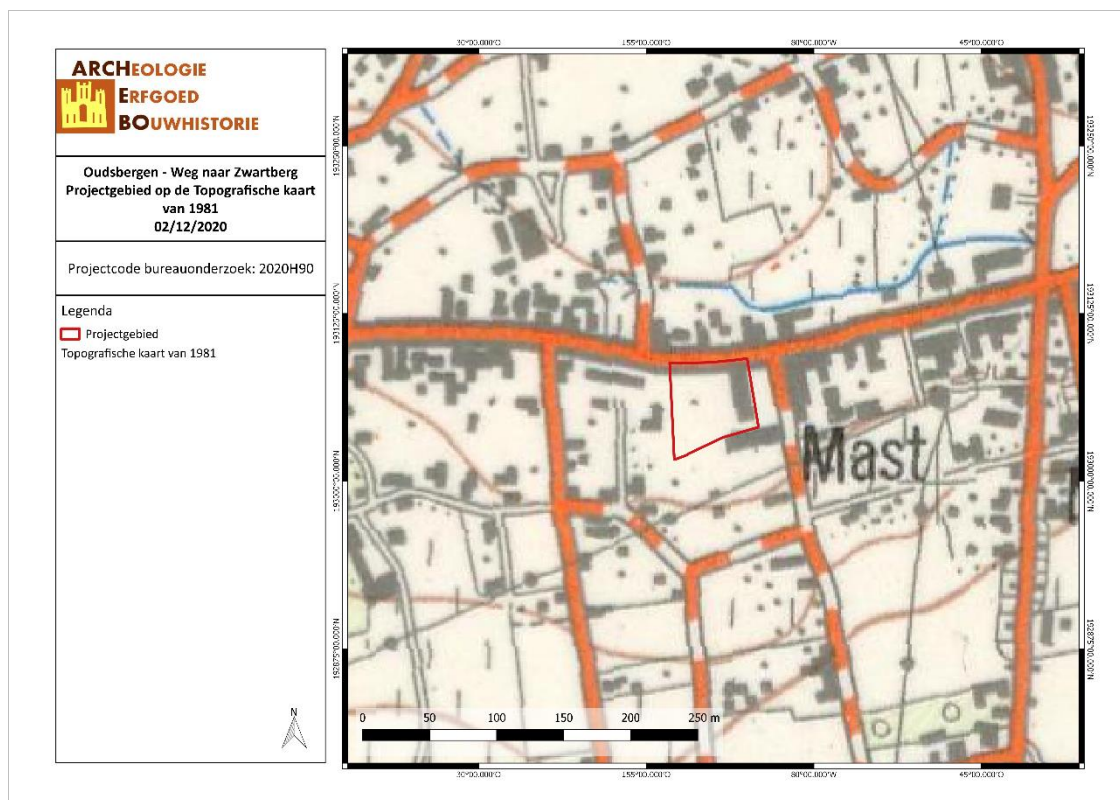
OUWE/20/12/02/23 - Digitale aanmaak

Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020)

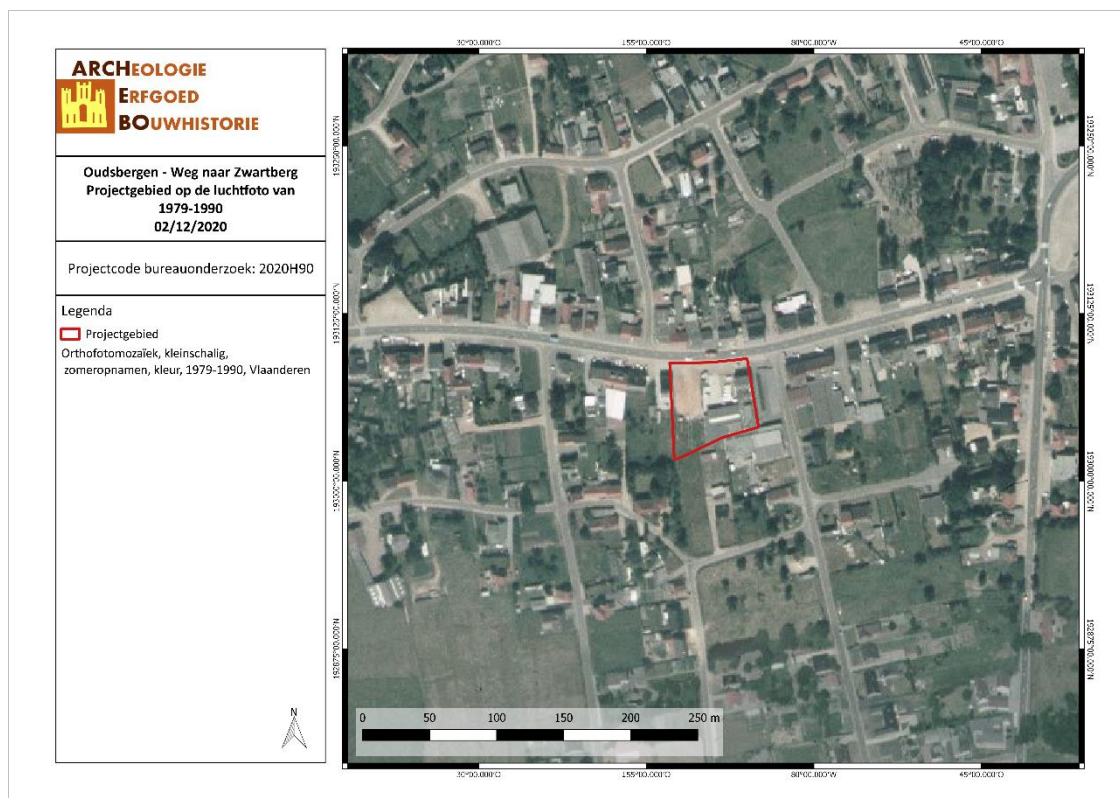
OUWE/20/12/02/24 - Digitale aanmaak

Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)

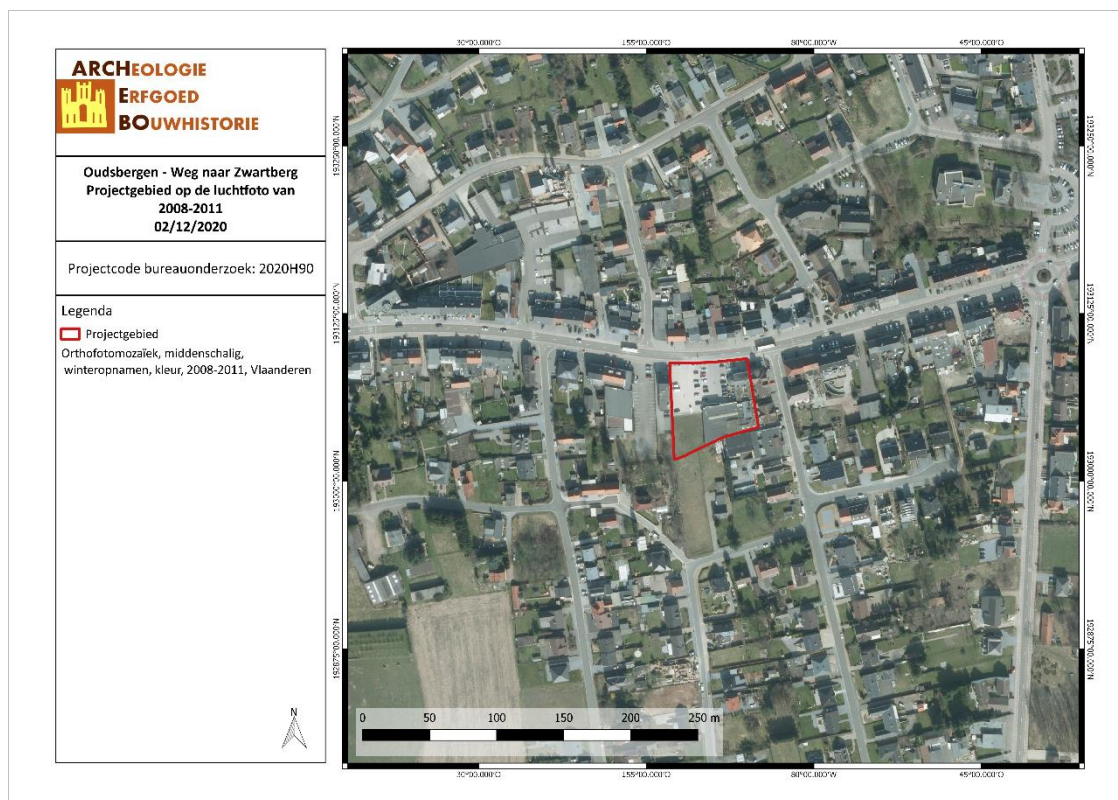
OUWE/20/12/02/25 - Digitale aanmaak

Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 en 1989 (Cartesius, 2020)

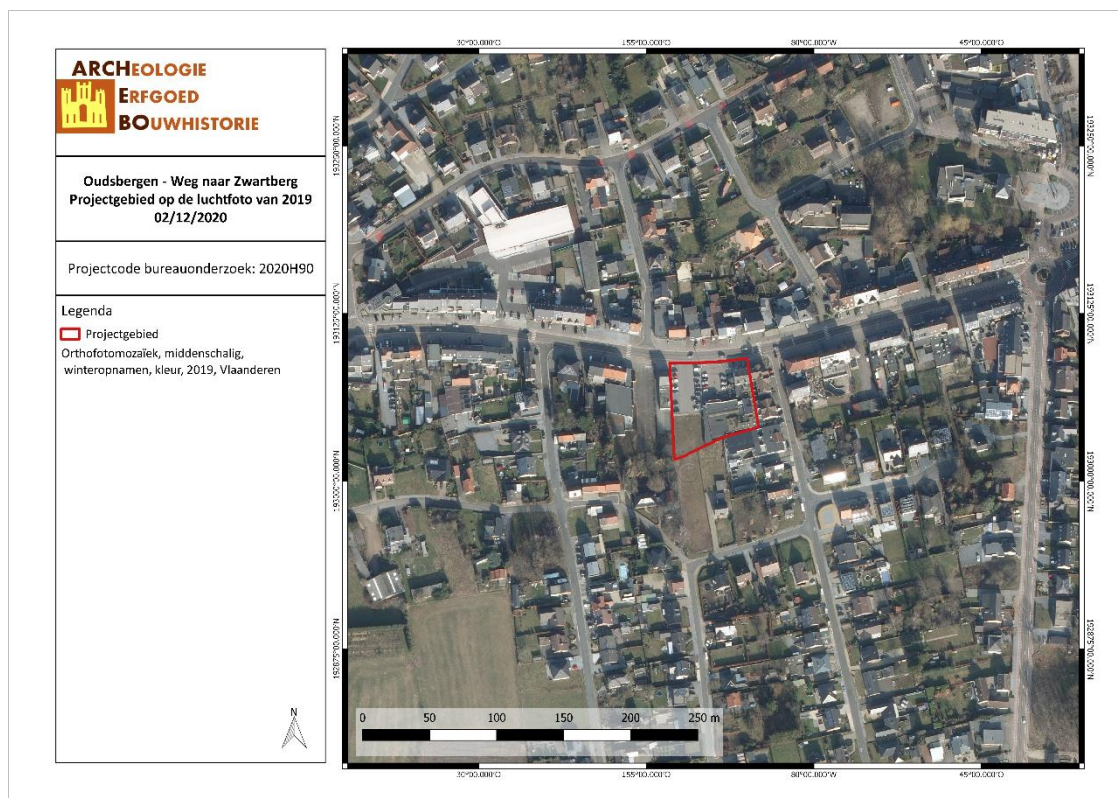
OUWE/20/12/02/26 - Digitale aanmaak

Figuur 38: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020)

OUWE/20/12/02/27 - Digitale aanmaak

Figuur 39: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2008-2011 (Geopunt, 2020)

OUWE/20/12/02/28 - Digitale aanmaak

Figuur 40: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2019 (Geopunt, 2020)

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Op basis van bovenstaande gegevens kan er een verwachting opgesteld worden naar mogelijke archeologische waarden binnen het projectgebied.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het volledige plangebied gekarteerd als 'OB' (onder bebouwing of bebouwde zone). Hierdoor kan geen inschatting gemaakt worden over de ondergrond binnen de contouren van het plangebied. In de onmiddellijke omgeving komen de bodemtypes Zbmt, Zcmt en Zcft voor. Deze bodemtypes verwijzen naar zandbodems met een dikke antropogene A horizont of plaggenbodem die een Podzolbodem afdekt.

Dergelijke bodems zijn veelal goed bewaarde bodems voor het vinden van steentijdartefactensites. Het projectgebied ligt bovendien in een vallei, op een lichte helling naar het noorden toe gericht. Deze helling vormt de vallei van de Kleinebeek die ontspringt op ca. 400 m ten noordoosten van het projectgebied. Op basis van historische kaarten is evenwel op te maken dat de oorspronkelijke loop van de Kleinebeek doorliep op ca. 50 m ten noorden van het projectgebied. Deze Kleinebeek is een zijarm van de Bosbeek dat zich op ca. 2 km ten oosten van het projectgebied bevindt. Gezien de topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd. Dergelijke plaatsen zijn namelijk ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen. Daarenboven werden in een straal van 1 km rond het projectgebied meermaals losse steentijdartefacten teruggevonden. Het gaat daarbij voornamelijk om geretoucheerde afslagen, maar ook om o.a. een gepolijste bijl.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied pas bebouwing aanwezig is geweest vanaf het einde van de 20ste eeuw (ca. 1969-1981), die uitgebreid is tot de huidige situatie. Bovendien is een groot deel van het onderzoeksgebied verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing en verharding kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft in de meeste gevallen enkel losse aardewerkscherven uit de middeleeuwen. Op CAI-locatie 217421, dat zich op ca. 100 m ten noordwesten van huidig projectgebied bevindt, werd in 2018 een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij drie boerderijplattegronden en aardewerk werd aangetroffen uit de volle middeleeuwen. Daarnaast werd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied een kringgreppel aangetroffen. Het gaat hier waarschijnlijk om een grafcirkel dat wellicht gedateerd kan worden in de late bronstijd of vroege ijzertijd, al is het evenwel mogelijk dat deze in de vroeg-Romeinse periode kan gesitueerd worden.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Op basis van de vondsten in de onmiddellijke omgeving is er een hoge verwachting op nederzettingssporen en vondsten uit de (volle) middeleeuwen.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor een projectgebied aan de Weg naar Zwartberg nr. 41-43. Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige detailhandelszaak en horecazaak slopen en vervangen door een nieuwe detailhandelszaak met bijhorende parking en appartementen. Het projectgebied is ca. 3.679 m² groot.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft in de meeste gevallen enkel losse steentijdartefacten en aardewerkscherven uit de middeleeuwen. Op CAI-locatie 217421, dat zich op ca. 100 m ten noordwesten van huidige projectgebied bevindt, werd in 2018 een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij drie boerderijplattegronden en aardewerk werd aangetroffen uit de volle middeleeuwen. Daarnaast werd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied een kringgreppel aangetroffen. Het gaat hier waarschijnlijk om een grafcirkel dat wellicht gedateerd kan worden in de late bronstijd of vroege ijzertijd, al is het evenwel mogelijk dat deze in de vroeg-Romeinse periode kan gesitueerd worden.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied pas bebouwing aanwezig is geweest vanaf het einde van de 20ste eeuw (ca. 1969-1981), die uitgebreid is tot de huidige situatie. Bovendien is een groot deel van het onderzoeksgebied verhard.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Op basis van de vondsten in de onmiddellijke omgeving is er een hoge verwachting op nederzettingssporen en vondsten uit de (volle) middeleeuwen.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Een groot deel van het projectgebied is momenteel bebouwd en verhard. Deze bebouwing en verharding kan de bodem en de ondergrond (plaatselijk) verstoord hebben.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige detailhandelszaak en horecazaak slopen en vervangen door een nieuwe detailhandelszaak met bijhorende parking en appartementen. Het projectgebied is ca. 3.679 m² groot.

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het volledige plangebied gekarteerd als 'OB' (onder bebouwing of bebouwde zone). Hierdoor kan geen inschatting gemaakt worden over de ondergrond binnen de contouren van het plangebied. In de onmiddellijke omgeving komen de bodemtypes Zbmt, Zcmt en Zcft voor. Deze bodemtypes verwijzen naar zandbodems met een dikke antropogene A horizont of plaggenbodem die een Podzolbodem afdekt.

Dergelijke bodems zijn veelal goed bewaarde bodems voor het vinden van steentijdartefactensites. Het projectgebied ligt bovendien in een vallei, op een lichte helling naar het noorden toe gericht. Deze helling vormt de vallei van de Kleinebeek die ontspringt op ca. 400 m ten noordoosten van het projectgebied. Op basis van historische kaarten is evenwel op te maken dat de oorspronkelijke loop van de Kleinebeek doorliep op ca. 50 m ten noorden van het projectgebied. Deze Kleinebeek is een zijarm van de Bosbeek dat zich op ca. 2 km ten oosten van het projectgebied bevindt. Gezien de topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd. Dergelijke plaatsen zijn namelijk ideaal voor tijdelijke steentijdkampementen. Daarenboven werden in een straal van 1 km rond het projectgebied meermaals losse steentijdartefacten teruggevonden. Het gaat daarbij voornamelijk om geretoucheerde afslagen, maar ook om o.a. een gepolijste bijl.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied pas bebouwing aanwezig is geweest vanaf het einde van de 20ste eeuw (ca. 1969-1981), die uitgebreid is tot de huidige situatie. Bovendien is een groot deel van het onderzoeksgebied verhard. Historisch gezien kunnen we voor het projectgebied spreken van een lage densiteit aan bebouwing. Deze bebouwing en verharding kan de bodem en de ondergrond wel (plaatselijk) verstoord hebben.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris toont wel verschillende vondsten/locaties in de directe en ruime omgeving. Het betreft in de meeste gevallen enkel losse aardewerkscherven uit de middeleeuwen. Op CAI-locatie 217421, dat zich op ca. 100 m ten noordwesten van huidig projectgebied bevindt, werd in 2018 een archeologische opgraving uitgevoerd waarbij drie boerderijplattegronden en aardewerk werd aangetroffen uit de volle middeleeuwen. Daarnaast werd in het westelijk deel van het onderzoeksgebied een kringgreppel aangetroffen. Het gaat hier waarschijnlijk om een grafcirkel dat wellicht gedateerd kan worden in de late bronstijd of vroege ijzertijd, al is het evenwel mogelijk dat deze in de vroeg-Romeinse periode kan gesitueerd worden.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Op basis van de vondsten in de onmiddellijke omgeving is er een hoge verwachting op nederzettingssporen en vondsten uit de (volle) middeleeuwen.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Binnen het projectgebied zal de opdrachtgever de huidige detailhandelszaak en horecazaak slopen en vervangen door een nieuwe detailhandelszaak met bijhorende parking en appartementen. Het projectgebied is ca. 3.679 m² groot.

Gezien deze topografische ligging is er een matig tot hoge verwachting op steentijd..

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied bebouwing aanwezig is geweest vanaf het einde van de 20ste eeuw.

Het projectgebied bevindt zich dus in een omgeving met groot archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd.

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren en er bijkomende maatregelen nodig zijn. Dit wordt verder besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties

Claesen J., Van Genechten B., Verbeelen G., Dirix E., Sys A., Audenaert E., Keersmaekers E. & Bouckaert K., 2018: *Eindverslag. Opglabbeek – Weg naar Zwartberg*, Archebo-Rapport 2017J230, Kortenaen

De Nutte G., Simons R., Deville T. & Houbrechts S., 2017 : *Industrieweg Noord, Industrielaan, Bedrijfsstraat en Ophovenstraat te Opglabbeek (gem. Opglabbeek). Archeologienota door middel van een archeologische bureaustudie en landschappelijke booronderzoek*, ArcheoPro Rapporten 368, Hasselt

Deville T. & Houbrechts S., 2020: *Langstraat te Oudsbergen. Archeologienota*, Condor Rapporten 566, Hasselt

Devroe A., Bervoets G. & Wijnen J., 2017: *Nota-Verslag van resultaten, Opglabbeek-Weg naar Zwartberg*, Mechelen

Gullentops F. & Vandenberghe N., 2017: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart – kaartblad 26, Rekem*, Brussel

Molemans J., Mertens J. Huyge D., Paulissen E. & Van Impe L., 1950: *Opglabbeek, een rijk verleden: een geografisch, prehistorisch, historisch, naamkundig en genealogisch onderzoek*, Opglabbeek

Schlusmans F., Gyselinck J., Linters A., Wissels R., Buyle M. & De Graeve M., 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Hasselt*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 6N2 (He-Z), Brussel-Gent

Simons R., Deville T. & Houbrechts S., 2020: *Kruisstraat te Oudsbergen. Archeologienota*. Condor Rapporten 595, Hasselt

Van Ranst E. & Sys C., 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20.000)*, Gent: Laboratorium voor Bodemkunde – Universiteit Gent

Van de Konijnenburg R., 2016: *Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Opglabbeek – Kapelstraat-Langstraat. Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek*, HAAST-rapport 2016-28, Bree

Van de Konijnenburg R., 2018: *Archeologienota Opglabbeek, Reyndersstraat. Verslag van resultaten van het bureauonderzoek*, HAAST-rapport 2018-17, Bree

Van de Konijnenburg R., 2019a: *Archeologienota Oudsbergen (Opglabbeek), Weg naar Zwartberg 49-53. Verslag van resultaten van het bureauonderzoek*, Haast-rapport 2019-35, Bree

Van de Konijnenburg R., 2019b: *Archeologienota met uitgesteld onderzoek. Oudsbergen (Opglabbeek), Oude Asserweg (72). Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek*, Haast-rapport 2019-69, Bree

Van de Konijnenburg R. & Janssen J., 2019: *Nota archeologie. Oudsbergen (Opglabbeek), Gildenstraat-Langstraat, fase 1, Verslag van het proefputten en proefsleuvenonderzoek*, HAAST-rapport 2019-12

Van de Konijnenburg R., Janssen J., Wijnen J. & Quintens G., 2019: *Nota archeologie. Oudsbergen (Opglabbeek), Reynderstraat*, Haast-rapport 2019-74

Verrijckt J., Smeets M., De Raymaeker A., Vander Ginst V., Van Liefferinge N. & Yperman W., 2016: *Archeologienota: Het archeologisch vooronderzoek aan de Weg naar Zwartberg te Opglabbeek*, Kessel-Lo

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. 'Inventaris Onroerend Erfgoed', laatst geraadpleegd op 3 november 2020. <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

Opglabbeek, op [Opglabbeek | Inventaris Onroerend Erfgoed](#), laatst geraadpleegd op 3 december 2020

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2020) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)	6
Figuur 4: Situering van het projectgebied op de luchtfoto (Geopunt, 2020)	8
Figuur 5: Zicht op de detailhandelszaak en horecazaak vanop de Weg naar Zwartberg (© Google Street View, sep. 2020)	8
Figuur 6: Te slopen bebouwing en op te breken asfaltverharding (HVC Architecten cvba, 2020)	9
Figuur 7: Situering van het projectgebied op Gewestplan (Geopunt, 2020)	10
Figuur 8: Toekomstplan (HVC Architecten cvba, 2020)	11
Figuur 9: Gelijkvloers fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)	12
Figuur 10: Snede A fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)	12
Figuur 11: Snede B fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)	13
Figuur 12: Snede A fase 2 (HVC Architecten cvba, 2020)	13
Figuur 13: Snede B fase 1 (HVC Architecten cvba, 2020)	13
Figuur 14: Kelderplan (HVC Architecten cvba, 2020)	14
Figuur 15: Situering van het toekomstplan op de GRB-basiskaart (ARCHEBO bvba, 2020)	14
Figuur 16: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2020)	16
Figuur 17: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2020)	16
Figuur 18: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZW-NO richting (Geopunt, 2020)	17
Figuur 19: Projectgebied op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2020)	17
Figuur 20: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2020)	18
Figuur 21: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2020)	19
Figuur 22: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2020)	19
Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2020)	20
Figuur 24: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2020)	21
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2020)	21
Figuur 26: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2020)	22
Figuur 27: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2020)	24
Figuur 28: Kaart met aanduiding van het projectgebied en bekrachtigde archeologienota's en nota's (AOE, 2020)	28
Figuur 29: Kaart met situering van het projectgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (IOE, 2020)	29
Figuur 30: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2020)	30
Figuur 31: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2020)	31
Figuur 32: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2020)	32
Figuur 33: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1873 (Cartesius, 2020)	32
Figuur 34: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2020)	33
Figuur 35: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2020)	34
Figuur 36: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2020)	34
Figuur 37: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 en 1989 (Cartesius, 2020)	35
Figuur 38: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990 (Geopunt, 2020)	35
Figuur 39: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2008-2011 (Geopunt, 2020)	36
Figuur 40: Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 2019 (Geopunt, 2020)	36

7 PLANNENLIJST

OUWE/20/12/02/1 - Digitale aanmaak	6
OUWE/20/12/02/2 - Digitale aanmaak	6
OUWE/20/12/02/3 - Digitale aanmaak	8
OUWE/20/12/02/4 - Digitale aanmaak	10
OUWE/20/12/02/5 - Digitale aanmaak	14
OUWE/20/12/02/6 - Digitale aanmaak	16
OUWE/20/12/02/7 - Digitale aanmaak	16
OUWE/20/12/02/8 - Digitale aanmaak	17
OUWE/20/12/02/9 - Digitale aanmaak	18
OUWE/20/12/02/10 - Digitale aanmaak	19
OUWE/20/12/02/11 - Digitale aanmaak	20
OUWE/20/12/02/12 - Digitale aanmaak	21
OUWE/20/12/02/13 - Digitale aanmaak	21
OUWE/20/12/02/14 - Digitale aanmaak	22
OUWE/20/12/02/15 - Digitale aanmaak	24
OUWE/20/12/02/16 - Digitale aanmaak	28
OUWE/20/12/02/17 - Digitale aanmaak	29
OUWE/20/12/02/18 - Digitale aanmaak	30
OUWE/20/12/02/19 - Digitale aanmaak	31
OUWE/20/12/02/20 - Digitale aanmaak	32
OUWE/20/12/02/21 - Digitale aanmaak	32
OUWE/20/12/02/22 - Digitale aanmaak	33
OUWE/20/12/02/23 - Digitale aanmaak	34
OUWE/20/12/02/24 - Digitale aanmaak	34
OUWE/20/12/02/25 - Digitale aanmaak	35
OUWE/20/12/02/26 - Digitale aanmaak	35
OUWE/20/12/02/27 - Digitale aanmaak	36
OUWE/20/12/02/28 - Digitale aanmaak	36